

## **Prostorski vplivi sektorskih politik:**

Pričakovane spremembe prostora in napoved posledične preobrazbe mestnega in podeželskega prostora z modelom za podporo odločanju

Končno poročilo

URBANISTIČNI INŠTITUT RS

november 2005

**Izvajalec** Urbanistični inštitut RS  
Trnovski pristan 2, 1000 Ljubljana, evid.številka: 0505

**Naslov projekta** **Prostorski vplivi sektorskih politik:**  
Pričakovane spremembe prostora in napoved posledične preobrazbe mestnega in podeželskega prostora z modelom za podporo odločanju

**Naročnik** Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport  
spremljevalka: Aljana Pogačnik  
Ministrstvo za okolje, prostor in energijo  
spremljevalka: Blanka Bartol

**Št. pogodbe** 3311-03-828848

**Odgovorni nosilec** doc. dr. Mojca Golobič

**Avtorji:** doc. dr. Mojca Golobič, univ.dipl.ing.kraj.arh., UIRS  
Franc Zakrajšek, univ.dipl.ing.mat., UIRS  
dr. Vlasta Vodeb, univ.dipl. fil., UIRS  
prof.dr. Janez Marušič, univ.dipl.ing.agr., BF, Odd. za kraj. arhitekturo  
doc.dr. Andrej Udovč, univ.dipl.ing.agr. BF, Odd. za agronomijo  
mag. Marta Vahtar, univ.dipl.ing.kraj.arh., ICRO  
Marko Kovač, univ.dipl.ing.gozd., Gozdarski inštitut RS  
Alenka Cof, univ.dipl.ing.kraj.arh.,  
Damjana Bačnar, univ.dipl.ing.kraj.arh., UIRS  
Maja Vodnik, univ.dipl.ing.kraj.arh.,

**Datum:** 15.11. 2005

Odgovorni nosilec:

Direktorica UI RS:

doc.dr. Mojca Golobič

doc.dr. Kaliopa Dimitrovska Andrews

### *Povzetek*

Raziskovalni projekt temelji na izhodišču, da je neuskklajenost med sektorji eden ključnih problemov, ki vodi v težave pri usmerjanju razvoja v prostoru, doseganju enakomernega prostorskega razvoja, kohezije in trajnostnega razvoja. Namen raziskave je podpreti proces oblikovanja sektorskih in prostorske politike v smeri izboljšanja usklajenosti sektorskih ukrepov s cilji in ukrepi za doseganje ciljev prostorskega razvoja.

Poročilo v prvem delu predstavlja izhodišča projekta: uvodno predstavitev problema in konteksta, namen in cilje, glavne metodološke sestavine pristopa ter definicije osnovnih pojmov. V drugem delu poročilo prinaša rezultate projekta v treh sklopih:

- (1) model za podporo odločanju, kjer je podrobno predstavljena rešitev in izvedba podpornega orodja; to je internetni model, ki na osnovi baze znanja omogoča vrednotenje vplivov sektorskih ukrepov na prostor.
- (2) Rezultate vrednotenja, ki so bili opravljeni v teku projekta. Treba je poudariti, da je model zamišljen kot dinamično orodje, torej kot stalno dopolnjujoča se baza znanja, ki omogoča stalno nadgradnjo in nove rezultate. V poročilu zato ni predstavljena celotna baza znanja (ta je naročniku in vsem potencialnim uporabnikom dostopna prek interneta), temveč le glavni zaključki. Rezultati vključujejo tudi interpretacijo in komentar z vidika njihove uporabe.
- (3) Usmeritve za usklajevanje sektorskih politik s politikami prostorskega razvoja. V tem delu je predstavljen predlog uporabe sistema za podporo odločanju, ki vsebuje postopek za vrednotenje predlogov novih sektorskih ukrepov (ex-ante) ter možnosti za uporabo rezultatov v procesu oblikovanja politik v smislu oblikovanja konkretnih vsebinskih navodil za posamezne ukrepe.

### *Abstract*

The research project is based on an assumption that weak conciliation among the actions of individual sectors is one of the key causes of difficulties in managing balanced spatial development, cohesion and sustainable use of resources. The aim of this research is therefore to support the (sectoral) policy development process to better meet the spatial development objectives and measures.

The report is composed of an introductory part, presenting main assumptions, context, aims and objectives, methodological approach and definitions of used terms. The second part presents the results of the research, namely:

- (1) Decision support model with detailed methodological description of developed tool, which consists of internet based software, using a knowledge base for decision support.
- (2) Results of the evaluation of policy measures impacts on spatial development, It should be noted that the decision support system is a dynamic tool, open for continuous update. Therefore the evaluation that was made during the project should not be conceived as a concluded task. The report presents the synthesis of the evaluation results along with some conclusions and interpretations. The whole knowledge base is available on the internet platform.
- (3) Guidelines for use of decision support system in the policy development process. This chapter includes the proposal for evaluation of proposed policy measures (ex-ante) and development of concrete guidelines.

## Vsebina:

<i>Povzetek</i> .....	3
1 Uvod .....	5
1.1 Izhodišča in opredelitev problema .....	5
1.2 Cilji in namen raziskave .....	7
1.3 Metodika projekta .....	7
1.4 Definicije uporabljenih pojmov .....	10
2 Model vplivov sektorskih politik na prostor (mVSP).....	11
2.1 Koncept modela.....	11
2.2 Zasnova modela .....	13
3 Rezultati vrednotenja vplivov .....	25
3.1 Predhodne analize:.....	25
3.2 Sintezna analiza ocenjevanja vplivov: .....	25
3.3 Analiza z vidika ciljev prostorskega razvoja.....	26
3.4 Analiza z vidika sektorjev .....	29
3.5 Razprava o zanesljivosti ocen in uporabnosti modela.....	33
4 Usmeritve za usklajevanje sektorskih politik s cilji prostorskega razvoja .....	36
4.1 Ocena stanja .....	38
4.2 Sooblikovanje novih sektorskih politik .....	39
4.3 Uvajanje postopka presojanja v proces oblikovanja politik.....	40
4.4 Predlogi za nadaljevanje dela.....	40

# 1 UVOD

## 1.1 Izhodišča in opredelitev problema

Prostorsko planiranje temelji med drugim na predpostavki, da zavestno usklajevanje delovanja in investicij na različnih sektorskih področjih vodi k boljšim rezultatom kot nepovezано delovanje sektorjev<sup>1</sup>. Neusklajenost med sektorji je namreč splošno prepoznana kot ena od ključnih ovir za optimalno razporejanje sredstev, usmerjanje razvoja v prostoru in kohezijo. Sektorske politike na ravni EU imajo pomembne prostorske vplive, ki bi jih bilo treba usmerjati k doseganju ciljev kohezije, trajnostnega razvoja in enakomernega prostorskega razvoja<sup>2</sup>. Najpomembnejše politike, ki zahtevajo koordinacijo in preverjanje vplivov z vidika prostorskega razvoja, so na ravni EU poleg strukturnih skladov zlasti prometna omrežja (TEN in TINA), kmetijska politika (CAP/rural development), tehnološki razvoj (R&D, ICT) ter energetska in okoljska politika<sup>3</sup>. V okviru programa ESPON (European spatial planning observatory network) je cel sklop projektov namenjen oceni vplivov politik EU na prostor. Rezultati kažejo, da večina politik ne usklajuje svojih ukrepov s cilji prostorske kohezije in policentričnega razvoja. Vzporedni obstoj sektorskih in specializiranih politik ob prostorsko specifični dinamiki razvoja povzroča različne težave: asimetrične šoke zaradi razlik v učinkih politik v različnih okoljih, ki lahko povzročijo gospodarsko destabilizacijo celega območja, povečana tveganja, nenadzorovane zemljiške špekulacije in nevzdržen razvoj.

Komisija EU uvaja celovito presojo vplivov politik kot orodje za izboljšanje kakovosti in koherentnosti procesa oblikovanja politik, vzpostavitve učinkovitega zakonodajnega okolja in uspešnega izvajanja Strategije trajnostnega razvoja Evrope in Načrta za boljšo zakonodajo<sup>4</sup>. S celovitim postopkom presoje se nadomeščajo vse dosedanje posamične (sektorske) presoje dokumentov, presojanje pa je integralni del procesa oblikovanja politik, v katerem je treba ugotavljati tudi navzkrižne učinke ukrepov in potrebne kompromise<sup>5</sup>. Evropske prostorskorazvojne perspektive (ESDP, 1999), ki so sicer neobvezen usmeritveni dokument, uvajajo presojo vplivov na prostor (territorial impact assesment, TIA) kot instrument za presojo velikih infrastrukturnih projektov, zlasti prometnih (Opcije sektorskih politik 29),

---

<sup>1</sup> Managing the territorial dimension of EU policies after enlargement; Expert document, EU working group on Spatial and Urban Development – SUD, 2003

<sup>2</sup> White paper on European governance, COM(2001) 428

<sup>3</sup> Managing the territorial dimension of EU policies after enlargement; Expert document, EU working group on Spatial and Urban Development – SUD, 2003,

ESPON 3.1: Integrated tools for European spatial development, Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung, 2004

<sup>4</sup> Communication from the commission to the council and the European parliament: Better regulation for growth and jobs in the European union, COM(2005) 97 final

<sup>5</sup> Commission staff working paper: Impact Assessment: Next steps, SEC(2004) 1377

Communication from the commission on impact assessment, COM(2002) 276 final

projektov za upravljanje z vodami (52) ter za oblikovanje prostorsko razvojnih strategij za zavarovana območja, obalna in gorskih območij ter mokrišča (42). TIA naj bi se razširila tudi na presojo planov, programov in politik kot del presoje trajnosti (sustainability assessments, SA), vendar pa je treba še razviti ustrezno metodologije in orodja.

Tudi politika urejanja prostora v Sloveniji (opredeljena v dokumentih Politika urejanja prostora Republike Slovenije in Strategija prostorskega razvoja Slovenije) obravnava prostorski razvoj integralno, s poudarkom na soodvisnosti posameznih prostorskih sistemov ter nujnosti medsektorskega sodelovanja ter zagotavljanja usklajenega delovanja na vseh ravneh prostorskega planiranja. Glavni strateški cilj prostorske politike (v nadaljevanju PP) na državni ravni je usmerjanje razvoja v prostoru tako, da so omogočeni konkurenčnost države, kvalitetno bivanje, policentrični razvoj omrežja mest in drugih naselij v povezavi z učinkovito infrastrukturno opremljenostjo prostora, trajnosten razvoj podeželja in pretežno naravnih območij, ohranjanje narave ter aktivno upravljanje z okoljem in drugimi vrednotami. Poleg PP in njenih instrumentov pa na razvoj v prostoru odločilno vplivajo tudi druge - sektorske politike (v nadaljevanju SP) s svojimi ukrepi ter družbeni in naravni procesi, ki so od politik pretežno neodvisni. Ukrepi in instrumenti, ki jih izvajajo SP, so lahko v najboljšem primeru sinergijski v smislu doseganja ciljev PP, lahko so združljivi, vendar nekoordinirani, lahko so konkurenčni ali celo nasprotni. Slednji se kažejo kot konflikti in neuspešnost pri usmerjanju prostorskega razvoja.

Analize, ki so bile opravljene pred pripravo sprememb prostorske zakonodaj in SPRS so pokazale, da je težavno usklajevanje sektorskih načrtov in ukrepov ena od ključnih ovir za učinkovito prostorsko planiranje, tako na državni, kot tudi na nižjih ravneh. Z relativno nedavnim sprejetjem sektorskih zakonov (2004: Zakon o varstvu okolja, 2002: Zakon o vodah) se stanje na področju usklajenosti ni bistveno popravilo, saj so si sektorji skušali v zakonih zagotoviti čim večji vpliv na prostor in suverenost pri odločanju o posameznih delih prostora. Pomembne vplive bodo prinesli tudi številni ukrepi, povzeti po evropskih direktivah (zlasti na področju kmetijstva in ohranjanja narave), katerih vplivi na prostor ali usklajenost z drugimi politikami pa niso bili raziskani.

## 1.2 Cilji in namen raziskave

Namen raziskave je podpreti proces oblikovanja sektorskih in prostorske politike v smeri izboljšanja usklajenosti sektorskih ukrepov s cilji in ukrepi za doseganje ciljev prostorskega razvoja. Pričakovano izboljšanje procesa oblikovanja politik in odločanja je rezultat dostopnosti novega znanja, ki izhaja iz celovitejšega in nadsektorskega pristopa ter izboljšane možnosti komunikacije med predstavniki različnih sektorjev.

Cilji so:

- (1) Izdelati model vpliva (izbranih) ukrepov sektorskih politik na prostorski razvoj z določitvijo ključnih parametrov za spremljanje vpliva
- (2) Ovrednotiti vplive sektorskih politik z vidika doseganja ciljev prostorskega planiranja
- (3) Oblikovati priporočila za koordinacijo sektorskih ukrepov s cilji in ukrepi na področju urejanja prostora v smislu večje učinkovitosti za doseganje ciljev prostorskega planiranja.

Širši učinki predlagane metodologije vključujejo izboljšanje transparentnosti postopka oblikovanja politik ter pripravljenosti slovenskega aparata za uskladitev z EU na področju presojanja politik.

## 1.3 Metodika projekta

Pristop temelji na predpostavki, da sta analiza delovanja (logike) različnih politik ter ugotavljanje njihovih učinkov v prostoru osnova za identifikacijo neskladij med SP in PP oziroma nezaželeno delovanje ukrepov sektorskih politik z vidika ciljev prostorske politike; pa tudi osnova za ugotavljanje potencialov za doseganje sinergijskega delovanja ukrepov.

Z metodologijo, ki je bila razvita kot del raziskovalnega projekta, se želimo približati ideji celovite presoje (integrated impact assessment), ko jo uvaja komisija EU (Communication, 2002 Commission staff working paper, 2004). Gre za pristop, kjer so delni, sektorski mehanizmi presojanja združeni v en postopek

Namen projekta in stanje na področju sektorskih politik narekujeta dve osnovni značilnosti pristopa:

- (1) Kombiniran vzporeden (mid-term) in vnaprejšen (ex-ante) pristop: relativno kratko časovno obdobje veljavnosti večine ukrepov in pomanjkanje zanesljivih in/ali empiričnih podatkov o učinkih ukrepov narekujeta vzporeden (mid-term) pristop k vrednotenju. Po drugi strani namena naloge zahteva tudi ex-ante pristop, ki temelji na predvidevanju vplivov tistih ukrepov, ki so predlagani v okviru oblikovanja politik.
- (2) Posredno ocenjevanje vplivov na prostor (sektorski ukrep – cilji prostorskega razvoja) pomeni, da ne vrednotimo konkretnih sprememb v prostoru, saj je takšna napoved v

opisanem kontekstu (ex-ante in na tako strateški ravni) preveč nezanesljiva. En razlog je pomanjkanje sistemov za spremljanje sprememb v prostoru ter merljivih rezultatov spremljanja, drugi pa negotovost pripisovanja posledic vzrokom (posameznim ukrepom). Analiza in vrednotenje politik zato poteka po deduktivnem načelu, z analizo konceptov in strukture politik ter njihovih instrumentov in z njihovim vrednotenjem glede na izbrani referenčni okvir. Ocena se zato nanaša na vpliv posameznega ukrepa na doseganje posameznega cilja na področju prostorskega razvoja. Torej ocena vpliva kaže, koliko posamezen sektorski ukrep (ne) prispeva k uresničevanju (želenega) prostorskega razvoja.

(3) Zaradi velike kompleksnosti analize je poudarek na strukturiranosti in eksplicitnosti metode in ne toliko na podrobnosti in popolnosti obdelave posameznih vsebinskih delov. Tak pristop je osnova za argumentirano razpravo in nadaljnje poglobljene analize.

Delo je bilo razdeljeno v ključne metodološko vsebinske celote – delovne sklope (v nadaljnjem besedilu: DS), ki so med seboj tesno povezani in se časovno in vsebinsko deloma prekrivajo:

DS1: Izbor relevantnih politik in njihovih instrumentov

DS2: Izdelava koncepta analize vpliva izbranih sektorskih politik

DS3: Izdelava modela in analiza / interpretacija rezultatov

DS4: Vrednotenje ukrepov sektorskih politik

DS5: Izdelava priporočil

Glavne uporabljene tehnike so:

- pregled in analiza dokumentov, obstoječih študij in raziskav,
- ekspertni intervjuji in delavnice,
- ekspertno vrednotenje in ocene.
- pregled tujih izkušenj in modelov učinkovite prakse ter ocena njihove prenosljivosti v slovenski prostor.

Na osnovi rezultatov prvih faz projekta smo prišli do naslednjih ugotovitev, ki so imele določene posledice za oblikovanje naslednjih korakov in usmeritve dela na projektu:

(1) Analiza politik je pokazala izjemno obsežnost, tako po številu relevantnih ukrepov, še bolj po njihovi heterogenosti. Ta se kaže tako glede časovne razsežnosti (že uveljavljeni, v uvajanju, predlagani ukrepi), glede vzvodov delovanja (administrativni, finančni, normativni, izobraževalno promocijski...), glede ciljev (raven povezanosti s prostorskimi učinki) itd., konteksta delovanja in nenazadnje terminologije in tipologije. Zato je bil prvi cilj modela zagotoviti "enoten in stalen (ažuren)" pregled nad "vsemi" ukrepi, ki posredno ali neposredno vplivajo na prostor.

(2) Metodološko pokrivanje tako različnih ukrepov z enim modelom (tudi če je ta sorazmerno kompleksen) je praktično nemogoče; vsak ukrep namreč pogojuje svoj mehanizem nastanka



vpliva, kar zahteva tudi ustrezno orodje za analizo (obstojećih) ali napoved (prihodnjih) vplivov.

(3) Zelo različni in večinoma manjkajoči podatki o spremljanju učinkov posameznih ukrepov

(4) Zaradi prevelike občutljivosti na kontekst analiza posamičnih primerov ne bi mogla dati rezultatov, ki bi jih bilo mogoče po induktivnem načelu posplošiti.

Te ugotovitve potrjujejo tudi rezultati nekaterih mednarodnih projektov (zlasti v sklopu programa ESPON), ki so bili objavljeni v tem času. Na osnovi teh ugotovitev in natančnejše definicije potreb naročnika, smo poudarek projekta usmerili zlasti v orodje za podporo oblikovanja sektorskih politik v smislu usklajevanja njihovega delovanja s cilji prostorskega razvoja. Projekt torej ni usmerjen v identifikacijo konkretnih vplivov posameznih ukrepov ali v napovedovanje sprememb v prostoru, temveč zlasti v sintezni pregled obstoječih analiz ter diagnosticiranje potencialnih konfliktnih ali sinergijskih interakcij med sektorskimi ukrepi in zaželenimi smermi razvoja v prostoru. Zato je bilo nujno obdržati celovito obravnavo in opustiti nekatere začetne cilje iz projektne naloge. Splošni cilji in rezultati delovnih sklopov so ostali nespremenjeni.

Pred oddajo 3. poročila je bila opravljena predstavitev vmesnih rezultatov projekta za naročnika in zainteresirano strokovno javnost.

## 1.4 Definicije uporabljenih pojmov

Pojmi, uporabljeni v tej nalogi imajo zelo široko področje in različne vsebinske kontekste uporabe. Zato zanje obstaja tudi veliko število različnih definicij. Tudi delitev na politike, programe in ukrepe je seveda le ena od možnih, ki je niti ni mogoče dosledno in enoznačno uporabiti za vse sektorje. Definicije pojmov zapisane v nadaljevanju so torej predvsem namenjene razjasnitvi uporabe pojmov v tej nalogi ter določitvi obsega dela.

**Politika:** je v tej nalogi opredeljena kot skupek ciljev in z njimi povezanih ukrepov, ki so namenjeni reševanju problemov v družbi ter so podlaga političnim odločitvam in upravljanju

**Sektor:** Je skladno z uveljavljeno upravno delitvijo delovno področje državne uprave (Ministrstvo oziroma njegov resor / oddelek / služba), ki ima pristojnosti za oblikovanje in izvajanje politike na svojem področju

**Sektorska politika:** je tisti (del) javne politike, za katerega je pristojen posamezen sektor. Delitev sektorskih politik je zaradi preglednosti, dostopnosti informacij ter uporabnosti rezultatov usklajena z uveljavljeno organizacijo javne uprave<sup>6</sup>

**Program:** Program je skupina povezanih in koordiniranih ukrepov posamezne sektorske politike. Raven programa je v predlagani tipologiji najmanj dorečena, saj je odvisna od koncepta delovanja sektorja in uporabe ukrepov. Kot »program« šteje sklop ukrepov, ki jih včasih povezuje skupno področje, drugič cilj ali pa način delovanja in imajo lahko različno formalno poimenovanje (program, načrt, plan, strategija). Večinoma, ne pa vedno, so programi določeni v zakonih ter podrobneje opredeljeni s podzakonskimi dokumenti.

**Ukrep:** (tudi instrument) je mehanizem za izvajanje politike, ki ima običajno določene operativni cilj (ki je običajno eden izmed ciljev ali pod-ciljev programa oz. politike), sredstva, časovni okvir, ciljno skupino, predvidene rezultate (storitve ali produkte), indikatorje za merjenje učinkov. Večinoma, ne pa vedno, so te sestavine ter merila za izvajanje določena s podzakonskimi dokumenti. Z vidika načina zakonske ureditve se ukrepi ločijo na zavezujoče in nezavezujoče.

**Presoja vplivov politik (policy / regulatory IA):** postopek, s katerim ugotavljamo verjetne pozitivne in negativne vplive uveljavljenih ali predlaganih ukrepov politik z namenom omogočiti čim bolj informirano sprejemanje odločitev ter identificirati možne kompromise pri doseganju konfliktnih ciljev. Presoja je integralni del procesa oblikovanja politik in odločanja.

---

<sup>6</sup> Organizacija javne uprave lahko dokaj pomembno vpliva na oblikovanje posamezne sektorske politike. Primerjave med državami z različno umestitvijo področij (npr. urejanje prostora, ohranjanje narave, varstvo kulturne dediščine), kaže, da na poudarke in usmeritve teh politik vpliva tudi umestitev znotraj upravnega aparata.

## 2 MODEL VPLIVOV SEKTORSKIH POLITIK NA PROSTOR (MVSP)

### 2.1 Koncept modela

Modeliranje vplivov sektorskih politik na prostor je kompleksna naloga. Mehanizmi nastanka vplivov, merilo in možnosti za njihovo spremljanje so preveč različni, da bi jih bilo mogoče predstaviti z enotno metodologijo, celovito in konsistentno. Za kolikor toliko obvladljiv pristop k nalogi je treba zato izostriti namen tovrstnega modeliranja ter obseg in raven analize. Slika 1 predstavlja možen celovit koncept za modeliranje vplivov ukrepov politik na prostor s poudarkom na preglednem modelu za podporo odločanju. Izvedba celotnega koncepta presega obseg pričujoče raziskovalne naloge, zato je bil, skladno z ugotovljenimi možnostmi in potrebami (glej utemeljitev v uvodnem poglavju) poudarek predvsem na preglednem modelu za podporo odločanju, skupaj z razvojem tistih komponentami modela, ki so nujne za njegovo uporabo. Zasnova modela pa omogoča dopolnjevanje skladno z možnostmi, potrebami in prioriteta uporabnikov.

Pregleden model za podporo odločanju je dokaj univerzalno orodje, ki enotno pokrije vse ukrepe in cilje na enoten, vendar na splošen način. V tej fazi je ocenjevanje vplivov temeljilo na metodi »meta-analize«, to pomeni uporabo analitičnega okvira za pripravo raziskovalne sinteze na osnovi rezultatov že opravljenih poglobljenih analiz.

Za podrobno merjenje določenih vplivov posameznih ukrepov in/ali za podrobno argumentiranje ocene vpliva so (zaenkrat le na konceptualni ravni) predvideni specifični modeli vpliva. Te modele je mogoče po modularnem načelu tudi integrirati v sistem. Navajamo nekatere potencialno najbolj uporabne metode modeliranja specifičnih vplivov:

1. GIS modeliranje; bilance površin, ocena dostopnosti, modeli primernosti,...;
2. kontingenčno vrednotenje: merjenje "vrednosti" namenskega cilja ukrepa za dobrine, ki nimajo tržne vrednosti;
3. analiza stroškov – koristi (cost - benefit): "monetarizacija" pozitivnih in negativnih vplivov oziroma učinkov posameznih ukrepov;

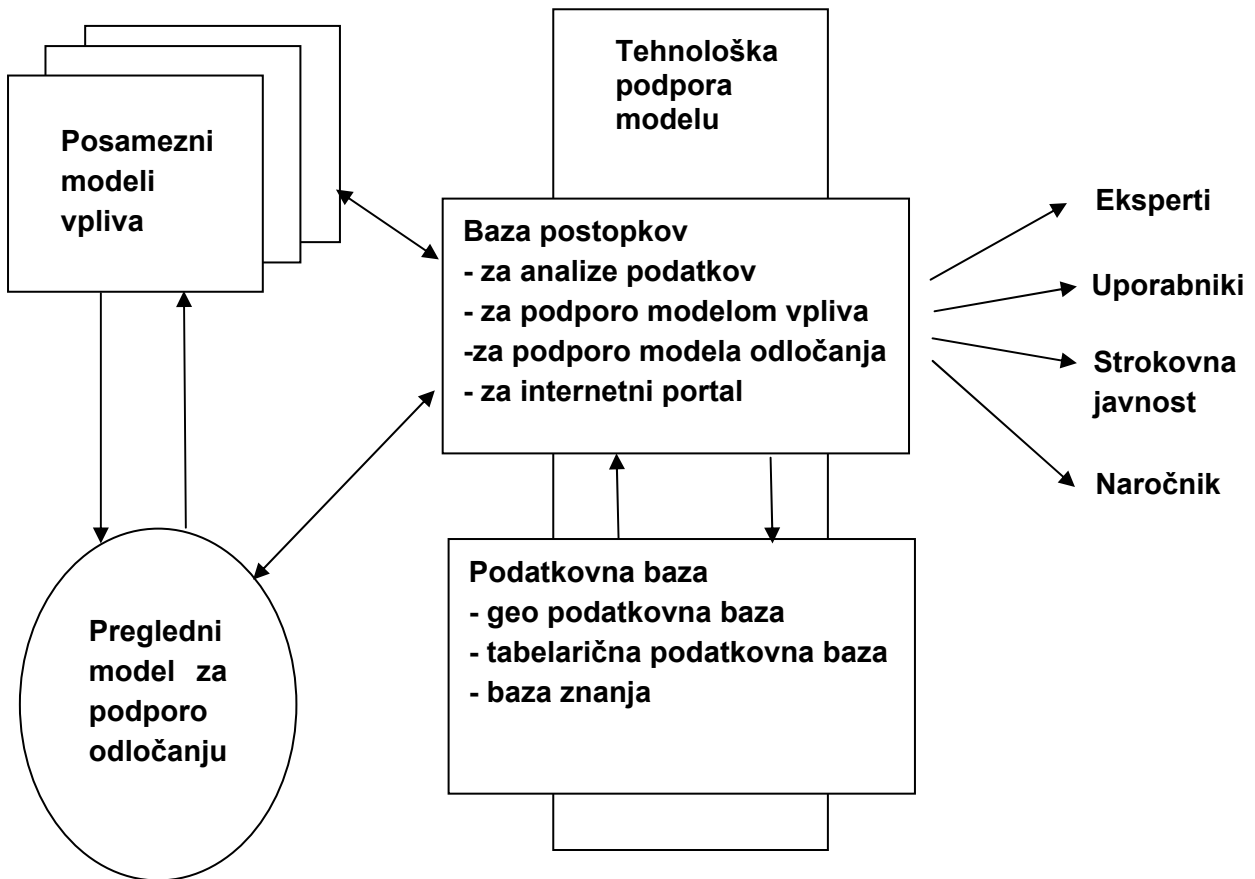
Model mVSP je prototipno realiziran in preizkušen. Osrednji vmesnik komunikacije in uporabe modela je internetni portal, ki prototipno deluje na internetni strani z vstopno točko <http://lab.urbinstitut.si>.

Projekt: **PROSTORSKI VPLIVI SEKTORSKIH POLITIK: PRIČAKOVANE SPREMEMBE  
PROSTORA IN NAPOVED POSLEDIČNE PREOBRAZBE MESTNEGA IN  
PODEŽELSKEGA PROSTORA Z MODELOM PODPORE ODLOČANJU**

Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo  
Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

Izvajalec: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Doma | Ukrepi | Vplivi | Analize | mVSP | Poročila | Povezave | Okoli



Slika 1: Celovit koncept modela za ocenjevanje vplivov ukrepov politik

## 2.2 Zasnova modela

Medsebojni učinki delovanja ukrepov se lahko reprezentirajo neposredno v fizičnem prostoru ali pa preko ekonomskega ali širšega družbenega prostora posredno učinkujejo na prostor. Po obliki medsebojnega delovanja ukrepov se lahko le-ti sinergijsko potencirajo, dopolnjujejo ali pa izključujejo oziroma skupaj potencialno negativno delujejo. Zaradi kompleksnega medsebojnega delovanja ukrepov je smiselno model zasnovati iz treh neodvisnih komponent: : **ukrepi, cilji** (prostorskega razvoja) **in ocene vplivov**.

### 2.2.1 Ukrepi

Prvi del sestavlja baza ukrepov, ki omogoča tudi prvi cilj modela: zagotavljanje "enotnega in stalnega (ažurnega)" pregleda nad "vsemi" ukrepi, ki posredno ali neposredno vplivajo na prostor. Nabor ukrepov v bazi je nastal na osnovi definicije obsega analize glede na vključene politike in ukrepe (screening). Osnovno merilo je ocena relevantnosti ukrepov z vidika prostorskega razvoja. Pri tem sta bili kot vodilo uporabljeni naslednji merili:

- politike, ki imajo v svojih dokumentih izrecno omenjene (eksplicitne) prostorske cilje
- politike, kjer so cilji v zvezi s prostorskim razvojem implicitni, vendar pa zaradi narave njihovih ukrepov (predvidoma) vplivajo na prostorski razvoj.

Drugo merilo je dokaj ohlapno. Načeloma namreč vsaka politika posredno, sekundarno ali dolgoročno nekako vpliva tudi na prostor. Prav tako vsak ukrep vlade, ki vpliva na razporeditev proračunskih sredstev, posredno vpliva na dogajanje v prostoru. Vendar se je bilo treba omejiti na tiste politike oz. ukrepe, kjer je tak vpliv toliko neposreden, da je povezava med vzročno-posledična zveza sledljiva in na nek način merljiva v prostoru. V analizo smo vključili:

- varstvene politike (ohranjanje narave, varstvo kulturne dediščine ter varstvo okolja);
- politike, ki urejajo rabo naravnih virov: gozdarstvo, kmetijstvo, rabo mineralnih virov, upravljanje z vodami.
- politike, ki (ne)posredno usmerjajo razvoj v prostoru: promet, energetika, stanovanja (zemljiška politika) in turizem.

Za analizo so bili praviloma uporabljeni dokumenti z obvezujočim značajem – zakoni in predpisi, poleg teh pa tudi drugi uradni dokumenti: strategije, politike, progami..., ki so po vsebini bolj specifični ali zavezujoči samo za odgovorne institucije, vendar pa bodisi bolj celovito opredeljujejo politiko (npr. Strategija razvoja turizma, Prometna politika) kot zakonodaja. V slovenski zakonodaji so cilji in generalne usmeritve navadno podani z zakoni, ukrepi za doseg teh ciljev pa so podrobneje določeni s podzakonskimi predpisi. Slednji imajo zato lahko dejansko pomembnejšo vlogo pri usmerjanju vplivov na prostor. Čeprav je danes opazne spremembe v prostoru možno pripisati kvečjemu ukrepom, ki so bili že dalj časa v veljavi, pa je za namen tega projekta smiselno vrednotiti tiste ukrepe, ki bodo v veljavi

v bodoče. Zato so bili v analizo praviloma vključeni zadnji veljavni dokumenti in nekateri predlogi, ki so v fazi sprejemanja.

Sistem ukrepov je razdeljen v "klasične" skupine po sektorjih:

- D - varstvo kulturne dediščine,
- E - energetika
- G - gozdarstvo,
- K - kmetijstvo
- M - pridobivanje mineralnih surovin,
- N - ohranjanje narave,
- O - varstvo okolja
- P - promet
- V - upravljanje z vodami,
- S - nepremičnine,
- T - turizem.

Popoln seznam ukrepov, ki so bili obravnavani v okviru naloge, je v prilogi 1. Seznam je glede na potrebe mogoče dopoljevati

D	<b>Varstvo kulturne dediščine</b>
D.01	<b>Varstvo kulturnih spomenikov</b>
D.01.01	Varstveni režimi, načela uporabe in načini upravljanja so določeni z aktom o razglasitvi kulturnega spomenika
D.02	<b>Varstvo kulturne dediščine</b>
D.02.01	Varstvo dediščine v prostorskih aktih (strokovne zasnove za varstvo dediščine, kulturnovarstveno mnenje)
D.03	<b>Državno sofinanciranje projektov nepremične kulturne dediščine</b>
D.03.01	Sofinanciranje izdelave projektne dokumentacije, izvedbe restavratskih in sanacijskih posegov na osnovi razpisov
E	<b>Energetika</b>
E.01	<b>Spodbujanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov</b>
E.01.01	Oblikovanje cen električne energije glede na različne načine proizvodnje
E.01.02	Spodbujanje energetske izrabe lesne biomase
E.01.03	Dodatna izraba hidropotenciala (obnova in modernizacija obstoječih HE, izgradnja savske verige, male HE)
E.01.04	Spodbude investicijskim ukrepom za izrabo obnovljivih virov energije
E.02	<b>Spodbujanje varčevanja in učinkovite rabe energije</b>
E.02.01	Spodbujanje učinkovite rabe energije in varčevanja z energijo pri uporabnikih
E.02.02	Spodbujanje učinkovite rabe pri porabnikih s strani podjetij za distribucijo elektrike in plina
E.03	<b>Proizvodnja energije v NEK</b>
E.03.01	Zagotovitev varnega obratovanja NEK do predvidenega zaprtja in varna razgradnja
G	<b>Gozdarstvo</b>

Slika 2: Primer seznama ukrepov (delni seznam), ki je na voljo uporabniku za dostop do baze ukrepov

Opisi ukrepov so spravljani v digitalni bazi ukrepov (slika 2). Opis posameznega ukrepa obsega naslednje semi-formalizirane informacijske elemente (slika 3):

- oznaka ukrepa,
- verzija opisa,
- opis ukrepa,
- cilj ukrepa,
- ciljna skupina ukrepa,
- raven implementacije ukrepa,
- viri za implementacijo ukrepa,
- časovna opredelitev ukrepa,
- ocena vplivov ukrepov,
- opombe,
- oseba in datum opisa,
- viri podatkov za opis ukrepa.

Ime ukrepa:	<b>Varstveni režimi, načela uporabe in načini upravljanja so določeni z aktom o razglasitvi kulturnega spomenika</b>																		
Oznaka ukrepa:	D.01.01																		
Verzija opisa:	V.01.01																		
Opis ukrepa:	Varstvo kulturne dediščine s statusom kulturnega spomenika. Ukrepi se uveljavljajo z aktom o razglasitvi, ki vsebuje: opis lastnosti in območja kulturnega spomenika, opis vplivnega območja, varstvene režime, načela uporabe in po potrebi načine upravljanja kulturnega spomenika. Lastniku se izda odločba o razglasitvi. Sodišče lahko na predlog države ali lokalne skupnosti razlasti nepremični spomenik, če gre za javno korist, katere ni mogoče doseči na drugačen način. Država in lokalna skupnost, na območju katere je spomenik, imata predkupno pravico na spomeniku.																		
Cilj ukrepa:	Varovanje pomembne kulturne dediščine, s katerimi je dokazana kontinuiteta ali posamezna stopnja kulturnega in civilizacijskega razvoja, ali ki predstavljajo kakovostni dosežek ustvarjalnosti.																		
Ciljna skupina ukrepa:	kdorkoli, posebej lastniki kulturne dediščine																		
Raven implementacije ukrepa:	državna za kulturne spomenike državnega pomena, lokalna skupnost za kulturne spomenike lokalnega pomena																		
Viri za implementacijo ukrepa:	Proračunska sredstva																		
Časovna opredelitev ukrepa:	stalna, redko začasna razglasitev																		
Prostorska opredelitev ukrepa:	-območje kulturnega spomenika in njegovega vplivnega območja																		
Ocena vplivov ukrepa:	<table border="1"> <thead> <tr> <th>vrsta kulturnega spomenika</th> <th>število enot</th> <th>ocena stanja površine – min (2)</th> <th>ocena stanja površine – max (2)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>državni pomen</td> <td>159</td> <td>900 ha</td> <td>1200 ha</td> </tr> <tr> <td>lokalni pomen</td> <td>516</td> <td>300 ha</td> <td>350 ha</td> </tr> <tr> <td>lokalni/državni pomen(1)</td> <td>6934</td> <td>25.000 ha</td> <td>30.000 ha</td> </tr> </tbody> </table>			vrsta kulturnega spomenika	število enot	ocena stanja površine – min (2)	ocena stanja površine – max (2)	državni pomen	159	900 ha	1200 ha	lokalni pomen	516	300 ha	350 ha	lokalni/državni pomen(1)	6934	25.000 ha	30.000 ha
vrsta kulturnega spomenika	število enot	ocena stanja površine – min (2)	ocena stanja površine – max (2)																
državni pomen	159	900 ha	1200 ha																
lokalni pomen	516	300 ha	350 ha																
lokalni/državni pomen(1)	6934	25.000 ha	30.000 ha																
Opombe:	<p>- Vir podatkov: Register kulturne dediščine (Ministrstvo za kulturo), stanje julij 2004- Opombe:- (1)- delitev državni / lokalni pomen še ni dokončna (večina bo lokalnega pomena)- (2)- ocene stanja površine so grobe in nepopolne (register še ne vsebuje vseh območij spomenikov, manjkajo območja za cca 20% enot in meje določenih enot niso identične z območjem razglasitve).- pri oceni minimalne površine se upošteva vsaka površina le enkrat, kljub temu, da je ista površina varovana večkrat, pri oceni maksimalne površine pa tega kriterija ni. Finančne posledice: - država zagotavlja obnovno in prezentacijo spomenikov državnega pomena - lokalne skupnosti zagotavljajo sredstva za ohranjanje in vzdrževanje spomenikov lokalnega pomena in druge dediščine.</p>																		
Oseba in datum opisa:	Franc Zakrajšek, 7/28/2004																		
Viri podatkov za opis ukrepa:	<p>- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7-287/1999, Uradni list RS, št. 126-5393/2003), <a href="http://www.kultura.gov.si">http://www.kultura.gov.si</a>,  - posamezni primeri akta o razglasitvi,  - Ministrstvo za kulturo, Register nepremične kulturne dediščine</p>																		

Slika 3: Primer opisa ukrepa.

## 2.2.2 Cilji

Drugi del modela sestavlja baza ciljev prostorskega razvoja. Pri tem pristopu gre za predpostavko, da cilji, ki jih določa Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS), opisujejo želeno smer prostorskega razvoja. Idealno naj bi bil nabor ciljev ekskluziven in popoln: vsak cilj naj bi pokrival točno določen segment prostorskega razvoja, cilji naj bi bili določeni na isti hierarhični ravni in naj bi se med seboj ne prekrivali. Vsota vseh ciljev naj bi pokrila vse vidike razvoja oziroma varstva in ves prostor. Primerjalna analiza različnih sistemov in naborov ciljev<sup>7</sup>, ki so splošno veljavni in uporabljeni v stroki je pokazala, da večina tem merilom ne zadosti v celoti. V tej izvedbi modela smo uporabili nabor ciljev iz SPRS. Glavni razlogi so:

- (1) SPRS je najnovejši in vsebinsko najbolj določen dokument s tega področja in vsebuje tudi najizčrpnjšo razdelitev ciljev, v katerih so vključeni in upoštevani tudi cilji drugih dokumentov (na nacionalni ravni: Politika urejanja prostora in zakon o urejanju prostora; na nadnacionalni ravni: Agenda Habitat, European Spatial Development Perspectives – ESDP, Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine, sprejeta kot Priporočilo CEMAT)
- (2) Struktura in hierarhična delitev ciljev je v vsakem dokumentu drugačna, zato se cilji medsebojno prekrivajo. Enostavno dopolnjevanje zato ni smiselno.
- (3) SPRS je nastala kot rezultat usklajevanja med različnimi nosilci interesov in je bila sprejeta na najvišji ravni. Tako predstavlja dokument o sporazumni in javno potrjeni predstavi o zelenem prostorskem razvoju. V tem smislu ocenjujemo, da je SPRS ustrežnejši referenčni okvir kot pa strokovno utemeljen a vendar arbitrarno izbran nov sistem ciljev.
- (4) Z vidika uporabnosti rezultatov naloge se zdi smiselno, da je kot referenčni okvir uporabljen temeljni (vsebinski) dokument na področju politike urejanja prostora v Sloveniji.

Ime vpliva:	<b>Zagotavljanje povezanosti urbanih naselij in njihovih zaledij z učinkovitejšo mobilnostjo, podprto z javnim potniškim prometom</b>
Oznaka vpliva:	C.02.03
Verzija opisa:	V.01.01
Opis vpliva:	(+) Delež prebivalcev v dosegu javnega prevoza (5 minut peš) (70%) (+) Delež poti opravljenih z javnim prevozom (30%)
Oseba in datum opisa:	,
Viri podatkov za opis vpliva:	
<b>Ukrepi izbranega vpliva:</b>	

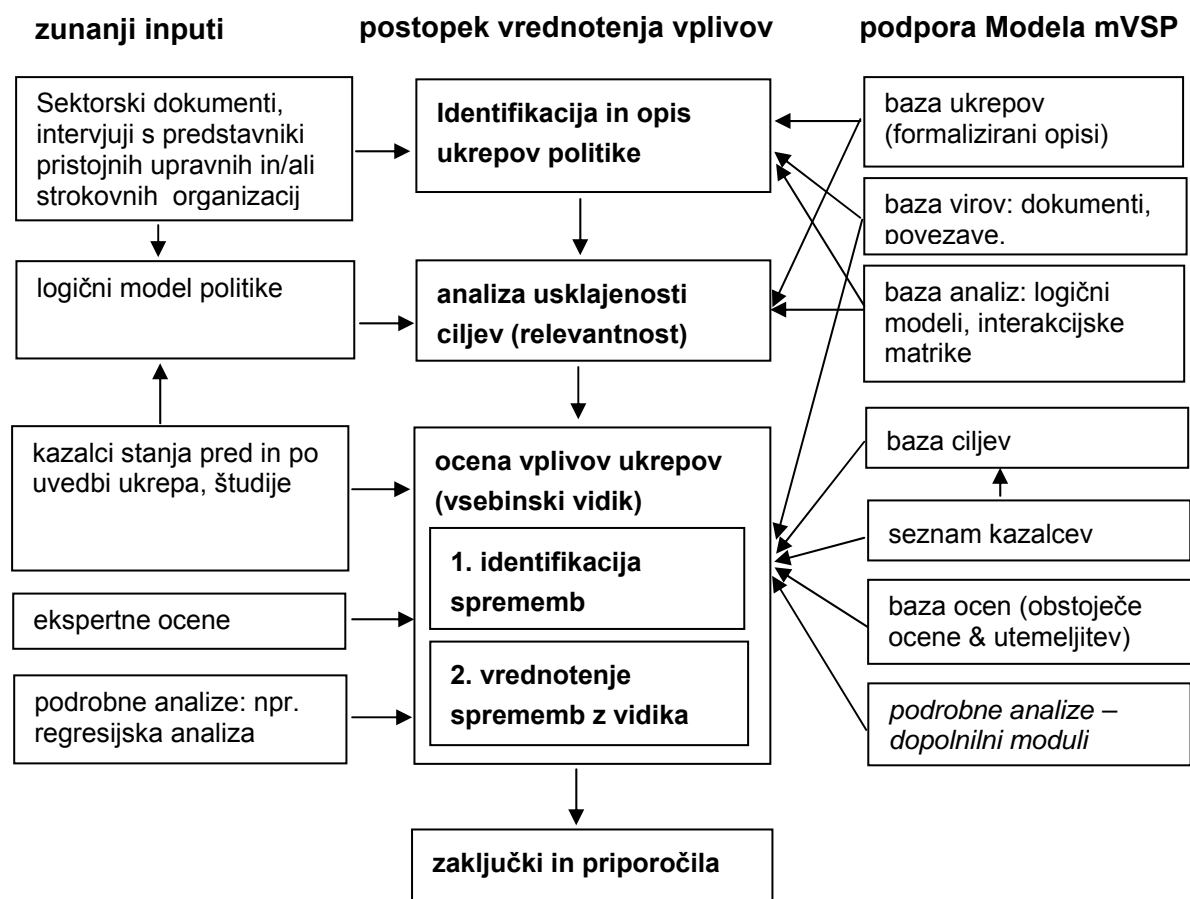
Slika 4: Primer opisa cilja

<sup>7</sup> Cilji prostorskega razvoja po Politiki urejanja prostora Republike Slovenije, Zakonu o urejanju prostora in Strategiji prostorskega razvoja Slovenije so primerjalno predstavljeni v preglednici v Prilogi 2; prav tako je v Prilogi 2 navedeno celotno besedilo vseh upoštevanih ciljev



### 2.2.3 Ocene vplivov

Tretji del modela sestavljajo ocene vplivov. To pomeni identifikacijo tistih interakcij med ukrepi in cilji, ki jih prepoznamo kot pomembne in njihovo oceno. Ta del modela je najbolj dinamičen in podvržen stalnemu dopolnjevanju in spreminjanju. Ocenjevanje vplivov poteka ekspertno, kar pomeni, da je tudi način ocenjevanja v določeni meri prepuščen ocenjevalcu. Zato je postopek ocenjevanja podan v obliki predloga (slika 5), ki ga vključeni strokovnjaki lahko po potrebi spremenijo ali dopolnijo<sup>8</sup>. Postopek ocenjevanja je podrobneje prikazan na testnem primeru prometne politike v prilogi 5<sup>9</sup>.



Slika 5: Shema postopka ocenjevanja vplivov

<sup>8</sup> Postopek je zasnovan ob upoštevanju metodoloških izhodišč EU za presoje vplivov politik (glej npr. COM(2002)276 final) tako, da ustreza vsem glavnim fazam postopka presoje, in je obenem prilagojen konkretnemu področju vplivov na prostor ter možnostim, ki jih omogoča podporni sistema znanja.

<sup>9</sup> Predvidljivo v skupno prihodnost, Predlog resolucije o prometni politiki, Ministrstvo za promet Republike Slovenije, Ljubljana, junij 2004

Načeloma poteka ocena vpliva dvostopenjsko: identifikacija vpliva na prostor in ocena vpliva.

(1) Identifikacija vpliva: referenčni okvir za identifikacijo vpliva so spontani trendi<sup>10</sup>. Določenemu ukrepu lahko pripišemo vpliv, če ocenimo, da prispeva k spremembi spontanega trenda (ali stanja) v smeri (ali stran od) določenega cilja prostorskega razvoja. Z vidika uporabljenih tehnik je možna npr. uporaba različnih konceptualnih modelov (mapiranje vzrokov in posledic, drevo vplivov ipd.), ali kvantitativni postopki, kot je npr. primerjava vrednosti kazalcev

(2) Ocena vpliva: ocena vpliva predpostavlja kvantifikacijo in vrednostno oznako (negativno / pozitivno) vpliva. Ker je referenčni okvir za ocenjevanje vplivov opredeljen s sprejetimi cilji prostorskega razvoja, so ocene v tem pogledu objektivne, torej neodvisne od vrednostne sodbe ocenjevalcev o (ne)zaželenosti vplivov. Pozitivnost in negativnost pomeni skladnost predvidenega dogajanja s cilji oziroma popolno neskladnost (ukrep v povsem nasprotni smeri s ciljem). Ocene temeljijo na njihovem strokovnem znanju (poznavanju, izkušnjah) o tem, koliko posamezen ukrep (ne) vodi k določenemu cilju. Nestrinjanje s katerim od ciljev naj bi tako ne vplivalo na vrednostno oceno ukrepa.

Ker gre za zelo kompleksne procese, ocene lahko vsebujejo precejšnjo mero negotovosti. Včasih je možno razmerju med določenim ukrepom in ciljem podati le opisno določiti, ne pa tudi določiti vrednostne ocene. Na vsak način pa je za postavljanje vrednostnih ocen potreben transparenten referenčni okvir. Ocena vpliva se določi na osnovi dostopnih virov, ki so lahko zelo različni: dokumentirani rezultati ukrepa (če je ta že dalj časa v veljavi), predhodne študije in strokovne ocene, analogije s podobnimi ukrepi znotraj iste ali sorodnih področij; analogije z enakimi ukrepi v drugih državah, rezultati modelov in simulacij, izkušnje in mnenja vpletenih akterjev, izkušnje ocenjevalca. Za ocenjevanje vplivov se poleg dokumentiranih ali napovedanih (modeliranih) sprememb v prostoru lahko uporabljajo tudi posredni kazalci, kakor npr. predvideni kompenzacijski ali omilitveni ukrepi, rezultati v smislu izdelanih dokumentov, izdanih dovoljenj, sklenjenih pogodb, investicij ipd.

Kvalitativno oceno vpliva sestavlja opisna argumentacija ocene vpliva, ki vsebuje obrazložitev kvantitativne ocene vpliva. V obrazložitvi se zabeleži tudi druge pomembne informacije: stopnja zanesljivosti ocene (glede na dostopne vire), glavni dejavniki, ki vplivajo na verjetnost in obseg vpliva in podobno. Po možnosti se navedejo viri<sup>11</sup>. Zlasti pri negativnih vplivih se upošteva načelo previdnosti: tudi če vpliva ni mogoče zanesljivo napovedati, je prav, da se ga identificira kot potencialnega. Če je le mogoče, se oceni tudi časovni, prostorski obseg vpliva in prizadeta skupina.

Ocene vplivov so kvazi-kvantitativne. To pomeni, da so ocenjeni na vrstilni lestvici od -5 (velik vpliv ukrepa, ki deluje v nasprotju s ciljem prostorskega razvoja) do +5 (velik vpliv

---

<sup>10</sup> »Spontani« se v tem kontekstu nanaša na procese, ki bi se odvijali brez obravnavane politike (oziroma ukrepa). Seveda trendi nikoli niso povsem spontani, saj nanje vplivajo druge politike. Relevantni spontani trendi na splošni ravni so predstavljeni v prilogi k poročilu, identifikacija konkretnih trendov se opravi v okviru vrednotenja posameznega para ukrep/vpliv.

<sup>11</sup> Izbor virov je prepuščen posameznemu strokovnjaku, na splošno gre za naslednje skupine virov: Uradni dokumenti pristojnih nacionalnih in EU institucij (Strategije, Bele knjige, Politike, Poročila o stanju...); poluradni dokumenti nacionalnih in EU institucij (navodila, priporočila, periodična poročila...); analize, študije, poročila (na ravni EU, drugih držav, Slovenije) itd.

ukrepa, ki deluje skladno s ciljem). Uporaba skupne enote za vse vplive je nujna, če želimo doseči trans-sektorsko primerjavo in identificirati interakcije. Zaradi primerljivosti pa je pomembno, da so ocene usklajene, da se torej pri dodeljevanju ocen vselej uporabljajo ista merila. Ta so:

- velikost vpliva: ukrepi, ki povzročijo po količini večji vpliv (v smislu, stroškov/dobička, prostorskega obsega spremembe, števila prizadetih itd) bodo ocenjeni višje
- verjetnost nastanka vpliva (odvisno tudi od verjetnosti oziroma obsega izvajanja ukrepa)
- (ne) posrednost vpliva: vplivi, pri katerih je vzročno-posledična zveza jasna in dokazljiva, imajo višjo oceno vpliva. Pri manj jasnih povezavah, ki so lahko odvisne tudi od delovanja drugih ukrepov ali zunanjih faktorjev, bo ta ocena nižja.
- začasnost / trajnost: začasni in kratkoročni vplivi bodo ocenjeni nižje, trajnejši vplivi višje. Prav tako bodo reverzibilni vplivi ocenjeni nižje od ireverzibilnih.

Predvideno je, da posamezno interakcijo ukrep/cilj ocenjuje več ocenjevalcev (po metodi Delphi). S tem zagotovimo večjo zanesljivost ocene, identificiramo pa tudi potencialne neskladnosti, ki lahko kažejo bodisi na veliko negotovost napovedovanja vplivov, ali na nedorečenost (slabo definiranost) bodisi ukrepa bodisi cilja. Izbor ekspertov je prepuščen uporabniku modela. V testni fazi smo k sodelovanju povabili eksperte, ki pokrivajo ključne vidike prostorskega razvoja. Skupna ocena je torej sinteza ocen, ki jih v sistem prispevajo posamezni eksperti. V prototipnem modelu je predvidena skupna ocena kot povprečje ocen posameznih ekspertov. Pozneje se lahko model sintezne ocene posploši npr. z uporabo uteži za posamezne vrste ekspertov, oziroma razširi krog ocenjevalcev.

Ocene se vpisujejo neposredno v računalniško aplikacijo (preko spletne strani). Obrazec za ocenjevanje je prikazan na sliki 6.

<b>ukrep:</b>	D.01.01 - Varstveni režimi, načela uporabe in načini upravljanja so določeni z aktom o razglasitvi kulturnega spomenika	
<b>vpliv:</b>	C.10.02 - Zagotavljanje dostopnosti do dediščine in s tem povečanje identifikacijskih, vzgojnih in gospodarskih potencialov ter njena trajnostna raba	
Obstoječa povprečna ocena (x10):	<input type="text" value="50"/>	<input type="text"/>
Obstoječe število ocen:	<input type="text" value="1"/>	<input type="text"/>
Vaša obstoječa ocena:	<input type="text" value="5"/>	<input type="text"/>
Vaša nova ocena :	<input type="text" value="1"/> <input type="button" value="Pojasnilo ocen"/>	
Vaš komentar k oceni:	<input type="text" value="Vpliv je komplementaren z vplivom C.10.01."/>	
	<input type="button" value="Vnesi v bazo"/>	<input type="button" value="Nazaj"/>

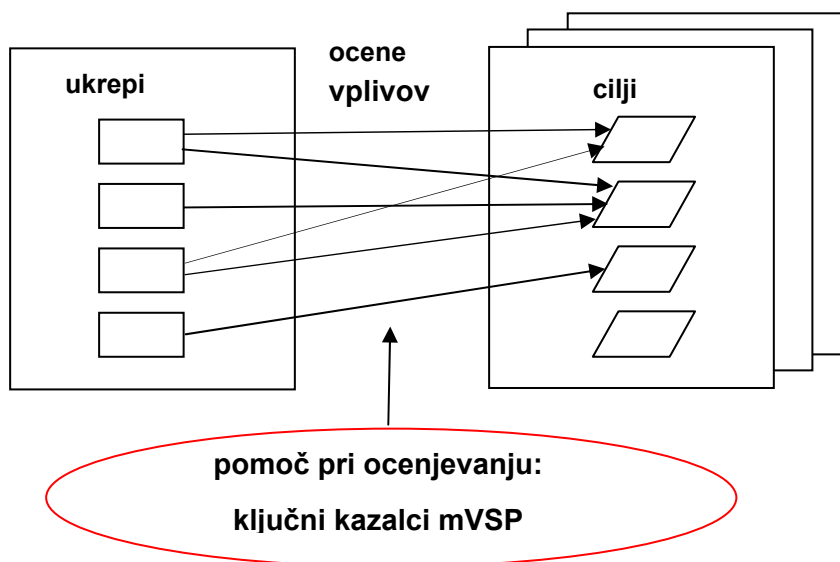
Uporabnik:	Ocena:	Komentar k oceni:
1	5	Vpliv je komplementaren z vplivom C.10.01.

Slika 6: Obrazec za ocenjevanje vplivov

## Kazalci za ocenjevanje vplivov

V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije ni obrazložitve ciljev, niti niso ti opisani s kazalci. Ker so zlasti nekateri od ciljev dokaj splošni, lahko pride do različnega razumevanja med vključenimi eksperti in med eksperti in uporabnikom sistema za podporo odločanju. Za namene ocenjevanja vplivov sektorskih politik na prostor v okviru modela mVSP zato predlagamo opredelitev in uporabo izbranih kazalcev opisa stanja v fizičnem, ekonomskem in sociodemografskem prostoru (slika 7).

Kot osnovo smo izbrali nekatere mednarodno uveljavljene sisteme, npr. osrednji kazalci (10 + 20 kazalcev) CEROI (Cities Environment Reports on the Internet) in kazalci iz projekta ESPON 3.1. Nabor kazalcev je prikazan v preglednici 1. Uporaba takega sistema nam omogoča tudi mednarodno primerljivost. Poleg zgoraj navedenih mednarodnih kazalcev smo uporabili tudi domače kazalce za oceno stanja v prostoru. Čeprav so sami kazalci kvantitativni (npr. zelene površine v ha/prebivalca), pa so kazalci namenjeni predvsem minimalnemu poenotenju ocenjevanja in kot pomoč za kvalitativno (večjo/manjšo, pozitivno/negativno) oceno vpliva posameznega ukrepa. Predlagamo, da se v tej fazi kazalci uporabljajo odvisno od dostopnosti podatkov spremljanja za posamezen par ukrep/ vpliv. V večini primerov je uporabnost omejena zgolj na kvalitativno oceno, zato ne predvidevamo sistematične kvantifikacije vseh vplivov. Kazalci, ki so relevantni za posamezen cilj, so vsakič izpisani ob tem cilju in v vsakem obrazcu za oceno vpliva (slika 8).



Slika 7: Kazalci kot pomoč pri oceni vplivov

Projekt: **PROSTORSKI VPLIVI SEKTORSKIH POLITIK: PRIČAKOVANE SPREMEMBE PROSTORA IN NAPOVED POSLEDIČNE PREEOBRAZBE MESTNEGA IN PODEŽELSKEGA PROSTORA Z MODELOM PODPORE ODLOČANJU**

Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo  
Ministrstvo za kmetstvo, ravnost in šport

Izvajalec: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Doma | Ukrepi | Vplivi | Analize | mVSP | Poročila | Povezave | Okoli

Ime vpliva: **Zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenovo in oživiljanje mest in drugih naselij**

Oznaka vpliva: C.04.02

Verzija opisa: V.01.01

Opis vpliva: (+) Število kulturnih spomenikov (60%)  
(+) Število javno dostopnih objektov kulturne dediščine (25%)  
(+) Delež obnovljenih objektov KD (25%)

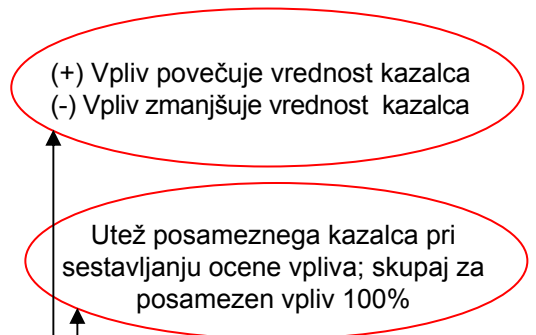
Oseba in datum opisa: .

Viri podatkov za opis vpliva:

**Ukrepi izbranega vpliva:**

Oznaka:	Ime ukrepa:	Št. ocen:	Pov. ocena (x10):
D.01.01	Varstveni režimi, načela uporabe in načini upravljanja so določeni z aktom o razglasitvi kulturnega spomenika	0	0
D.02.01	Varstvo dediščine v prostorskih aktih (strokovne zasnove za varstvo dediščine, kulturnovarstveno mnenje)	0	0
D.03.01	Sofinanciranje izdelave projektne dokumentacije, izvedbe restavratskih in sanacijskih posegov na osnovi razpisov	0	0
E.01.01	Oblikovanje cen električne energije glede na različne načine proizvodnje	0	0
E.01.02	Spodbujanje energetske izrabe lesne biomase	0	0
E.01.03	Dodatna izraba hidropotenciala (obnova in modernizacija obstoječih HE, izgradnja savske verige, male HE)	0	0
E.01.04	Spodbude investicijskim ukrepom za izrabo obnovljivih virov energije	0	0

Slika 8: Uporaba kazalcev v okviru modela mVSP



Preglednica 1 : Ključni kazalci za oceno vplivov

Strateški cilji	Operativni cilji prostorskega razvoja Slovenije	Ključni kazalci za oceno vplivov
1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	1.1 Usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja.	(+) Povečanje števila prebivalcev v Ljubljani (30%) (+) Povečanje števila prebivalcev v mestih (30%) (+) Povečanje števila prebivalcev v manjših naseljih (40%)
	1.2 Zagotavljanje racionalne rabe prostora in varnosti prebivalstva z ustreznim načrtovanjem, več namensko rabo in povezovanjem sektorjev.	(-) Zazidana površina/preb (100%)
	1.3 Izboljševanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi.	(+) Višina investicij v okoljske sanacije (30%) (-) Površina degradiranih območij (70%)

2 Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij	2.1 Spodbujanje razvoja središč nacionalnega in regionalnega pomena kot središč regionalnih območij.	(+) Povečanje števila prebivalcev v Ljubljani (30%) (+) Povečanje števila prebivalcev v mestih (30%)
	2.2 Spodbujanje funkcijske in infrastrukturne povezanosti mest in drugih naselij.	(+) Število prometnih povezav (100%)
	2.3 Zagotavljanje povezanosti urbanih naselij in njihovih zaledij z učinkovitejšo mobilnostjo, podprto z javnim potniškim prometom.	(+) Delež prebivalcev v dosegu javnega prevoza (5 minut peš) (70%) (+) Delež poti opravljenih z javnim prevozom (30%)
3 Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru	3.1 Razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti.	(+) Delež novoustvarjene vrednosti v razvojnih conah glede na ostalo
	3.2 Učinkovito razmeščanje dejavnosti v naseljih z upoštevanjem lokacijskih možnosti in omejitev.	(+) Število dejanskih/planiranih lokacij (novih ali prenovljenih) v centru naselja (50%) (+) Število dejanskih/planiranih lokacij (novih ali prenovljenih) na robu naselja (50%)
	3.3 Zagotavljanje zadostnih količin različnih stanovanj v urbanih naseljih.	(+) Število razpoložljivih nadstandardnih stanovanj (30%) (+) Število razpoložljivih standardnih stanovanj (30%) (+) Število razpoložljivih socialnih stanovanj (40%)
4 Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij	4.1 Varna, socialno pravična, vitalna, zdrava in urejena mesta ter druga naselja.	(-) Stopnja kriminala (40%) (-) Število dni/leto s preseženimi mejnimi vrednostmi emisij SOx, Nox (30%) (-) Indeks staranja (20%) (+) Delež prebivalcev z visoko izobrazbo (10%)
	4.2 Zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenovo in oživljanje mest in drugih naselij.	(+)Število kulturnih spomenikov (50%) (+) Število javno dostopnih objektov kulturne dediščine (25%) (+) Delež obnovljenih objektov KD (25%)
	4.3 Zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z ustrezno in racionalno infrastrukturno opremljenostjo, z razvito mrežo gospodarskih in storitvenih dejavnosti ter dostopnostjo do družbene javne infrastrukture.	(+) Delež stanovanj, priključenih na komunalno infrastrukturo (vodovod, kanalizacija, čistilne naprave, sistemi ogrevanja, internet) (25%) (+) Opremljenost z peš dostopnimi javnimi servisi (25%) (+) Delež odprtih površin v mestu (25%) (+) Odprte površine / preb (25%)
	4.4 Zagotavljanje ustrezne vodooskrbe prebivalcem na celotnem območju Slovenije.	(+)Delež prebivalstva priključen na javno vodooskrbo (100%)
	4.5 Zagotavljanje varstva ljudi, premoženja, kulturne dediščine in okolja z ustreznim varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami.	(-) Škoda (% BDP) zaradi naravnih nesreč (100%)
5 Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi	5.1 Skladen razvoj regionalnih območij.	(-) Regionalne razlike v BDP(30%) (-) Regionalne razlike v deležu revnih (30%) (-) Regionalne razlike v deležu nezaposlenih (40%)
	5.2 Povezanost obmejnih urbanih in drugih območij.	(+) Število mejnih prehodov (50%) (+) Število dnevni migrantov (50%)

	5.3 Skladen razvoj drugih območij s podobnimi ali skupnimi razvojnimi možnostmi in/ali problemi (obalna in hribovita, zavarovana in za zavarovanje predvidena območja, ogrožena zaradi naravnih procesov, širša mestna območja ipd.).	(+) Število, prebivalcev na drugih območjih (40%) (-) Indeks staranja (30%) (+) Delež prebivalcev z visoko izobrazbo (30%)
6 Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij	6.1 Izkoriščanje prostorskega potenciala podeželja za razvoj raznolikih gospodarskih dejavnosti na podeželju.	(+) Delež BDP iz turizma
	6.2 Dopolnjevanje funkcij mesta in podeželja z razvojem dopolnjujočih dejavnosti.	(+) Delež BDP iz turizma
7 Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistem	7.1 Vključenost in povezanost prometnih infrastrukturnih omrežij z evropskimi prometnimi koridorji.	(+) Dostopnost (delež prebivalcev z 10 min. dostopom do AC)
	7.2 Povezanost elektro in drugih energetskega omrežij z omrežji sosednjih držav.	(+) Maksimalen možen prenos v/iz sosednjih elektro energetskega omrežij (80%) (+) Dostopnost do drugih energetskega omrežij (20%)
	7.3 Izboljšanje telekomunikacijskih omrežij z zagotavljanjem pokritosti celotnega omrežja ter navezovanje na mednarodna telekomunikacijska omrežja.	(+) Delež pokritosti prebivalcev mobilne telefonije (30%) (+) Delež pokritosti prebivalcev z internetom (40%) (+) Delež pokritosti prebivalcev z širokopasovnim dostopom do interneta (30%)
8 Preudarna raba naravnih virov	8.1 Varčna in več namenska raba tal in virov.	(-)Poraba vode / preb. (BDP) (20%) (-)Pozidana površina / preb. (BDP) (20%) (+)Kmet. površine / preb. (BDP iz kmetijstva)(20%)
	8.2 Smotrna raba prostora za urbanizacijo in nadzor nad širjenjem urbanih območij.	(-) Pozidana površina / preb (30%) (-) Pozidana površina / BDP(30%) (-) Zazidane površine zunaj poselitvenih območij (razpršena gradnja) (40%) (-) Delež »spalnih« naselij (40%)
	8.3 Ohranjanje pridelovalnega potenciala tal za kmetijsko rabo.	(-) Zmanjšanje kmetijskih površin (100%)
	8.4 Uravnotežena oskrba z mineralnimi surovinami.	(-) Razdalja prevoza mineralne surovine / t (velikost zaledja kopa) (100%)
	8.5 Razmeščanje dejavnosti tako, da se zagotovi ravnovesje med možnostmi oskrbe in potrebami po vodi.	(-) Število (delež) prebivalcev na vododeficitarnem območju (100%)
	8.6 Spodbujanje rabe obnovljivih virov, kjer je to prostorsko sprejemljivo.	(+) Delež energije pridobljene iz obnovljivih virov (100%)
9 Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami	9.1 Usmerjanje prostorskega razvoja izven območij, ki jih ogrožajo naravne ali druge nesreče.	(-) Pozidane površine na poplavnih in drugih ogroženih območjih (30%) (-) Število prebivalcev na poplavnih in drugih ogroženih območjih (70%)
	9.2 Preusmerjanje obstoječih dejavnosti izven območij, ki so ogrožena zaradi naravnih ali drugih nesreč, oziroma izboljševanje zaščite pred posledicami naravnih in drugih nesreč	(-) Namenska raba poselitvenih površin na poplavnih in drugih ogroženih območjih (70%)

10 Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti	10.1 Spodbujanje ohranjanja in razvoja kulturne raznovrstnosti kot osnove za kakovostno nacionalno prostorsko prepoznavnost, kvalitetno bivalno okolje in socialno vključenost.	(+)Višina investicij v ohranjanje in razvoj kulturne raznovrstnosti (100%)
	10.2 Zagotavljanje dostopnosti do dediščine in s tem povečanje identifikacijskih, vzgojnih in gospodarskih potencialov ter njena trajnostna raba.	(+)Število javno dostopnih objektov kulturne dediščine (40%) (+)Število obiskov kulturne dediščine (30%) (+)Število potencialnih obiskov kulturne dediščine (turističnost območij) (30%)
11 Ohranjanje narave	11.1 Spodbujanje ohranjanja biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in naravnih procesov kot bistvenih sestavin kakovostnega naravnega okolja.	(+) Indeks biotske raznovrstnosti(40%) (+) Število naravnih vrednot (30%) (+) Površina naravnih vrednot (30%)
	11.2 Zagotavljanje ustrezne vključitve biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot v gospodarjenje z naravnimi viri in prostorom.	(+) Indeks biotske raznovrstnosti (40%) (+) Ustreznost dejanske rabe na površinah naravnih vrednot / ekološko pomembnih območijih (30%) (+) Ustreznost namenske rabe na površinah naravnih vrednot / ekološko pomembnih območijih (30%)
	11.3 Vzpostavitev omrežja posebnih varstvenih območij in zavarovanih območij.	(+) Število posebnih varstvenih območij (30%) (+) število zavarovanih območij (30%) (+) delež skupne površine znotraj posebnih varstvenih območij in zavarovanih območij (40%)
12 Varstvo okolja	12.1 Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti.	(+) Število opravljenih CPVO in PVO / BDP (100%)
	12.2 Zagotavljanje komunalne opremljenosti obstoječih in novih zemljišč za gradnjo (vodovod, kanalizacija, čistilne naprave, sistemi ogrevanja in klimatizacije).	(+) Delež stanovanj, priključenih na komunalno infrastrukturo (vodovod, kanalizacija, čistilne naprave, sistemi ogrevanja) (100%)
	12.3 Racionalno ravnanje s komunalnimi in drugimi odpadki.	(-) Količina komunalnih odpadkov / preb(30%) (-)količina industrijskih odpadkov / BDP(40%) (+)Delež gospodinjstev priključenih na urejeno odlaganje (30%)



### **3 REZULTATI VREDNOTENJA VPLIVOV**

#### **3.1 Predhodne analize:**

V fazi oblikovanja modela ter identifikacije začetnih baz ukrepov in ciljev so bile opravljene nekatere analize, ki so na eni strani služile kot povratna informacija za zasnovu modela, uporabne pa so tudi kot podlaga in pomoč ocenjevalcem. Rezultati teh analiz so uporabnikom modela dostopni na spletni strani pod poglavjem »analize« in so bili predstavljeni v predhodnih poročilih, priloženi pa so tudi v Prilogah 3-6:

- Analiza spontanih trendov, ki služi kot osnova in pomoč pri identifikaciji učinkov ukrepov (Priloga 3).
- Analiza relevantnosti ukrepov, ki obsega logične modele politik in analizo skladnosti (ex-ante ocena) na ravni ciljev (Priloga 4).
- Testni primer in prikaz postopka vrednotenja na primeru prostorske politike (Priloga 5).
- Vrednotenje vplivov sektorskih politik na trg nepremičnin (priloga 6).

#### **3.2 Sintezna analiza ocenjevanja vplivov:**

Rezultati vrednotenja za posamezni ukrep in cilj so shranjeni v bazi znanja in jih na tem mestu ne bomo posamič predstavljali. Pač pa je z vidika celovitega vrednotenja možno prikazati nekaj sinteznih ugotovitev in zaključkov.

Ocenjevanje se je pokazalo za zelo obsežno in zahtevno nalogo, saj je teoretično možnih 3078 kombinacij (ukrep X cilj). Sistematični pregled vseh bi seveda zahteval dolgotrajno in poglobljeno delo, česar v danih okoliščinah ni bilo mogoče zagotoviti, zato smo sodelujoče ocenjevalce zaprosili, naj prioriteto ocenijo tiste kombinacije, za katere presodijo, da so najbolj pomembne. Kot orientacijo smo ponudili oceno relevantnosti, ki je bila narejena v sklopu predhodnih analiz, kjer so bile interakcije ocenjene na osnovi ciljev. V ocenjevalni matriki pa so ostale vse kombinacije, pri čemer nikakor nismo pričakovali, da bodo vse kombinacije tudi ocenjene. Že sama številka pa je verjetno povzročila, da so se ocenjevalci omejili na svoje področje, čeprav smo jih zaprosili, naj poleg svojega ožjega strokovnega področja ocenjujejo tudi druge cilje, o katerih imajo znanje. Če bi v ocenjevanje vključili samo tiste kombinacije, ki so bile v predhodni analizi relevantnosti ocenjeni za pomembne, bi strokovnjakom delo nekoliko olajšali, vendar pa bi tvegali, da na osnovi arbitrarne ocene iz ocenjevanja izpadejo nekatere kombinacije, ki bi lahko bile po oceni strokovnjakov relevantne. Do zaključka projekta se je v ocenjevanje vključilo 10 ekspertov. Ocenjujemo, da so sodelujoči strokovnjaki ustrezno identificirali ključne interakcije in jih temeljito ocenili. Vsaj po enkrat so bili ocenjeni vsi ukrepi, večina zgolj enkrat ali dvakrat, kar je verjetno posledica preobsežnosti in omejitve strokovnjakov na svoje področje. Zato ocen med seboj ne moremo primerjati in se moramo (zaenkrat) zanesti na verodostojnost posameznega izvajalca. Z izpopolnjevanjem baze se seveda take primerjave lahko naredijo ob vnosu večjega števila ocen. Nekateri ukrepi, ki so bili ocenjeni po trikrat pa pokažejo, da so se ocene glede smeri

(+ /-) vpliva večinoma skladajo, med tem ko se velikost vpliva včasih bistveno razlikuje. Tak primer je npr. par G.1.2 (Razglasitev in določitev režima gospodarjenja v varovalnih gozdovih) in cilj 9.2 (Preusmerjanje obstoječih dejavnosti izven območij, ki so ogrožena zaradi naravnih ali drugih nesreč, oziroma izboljševanje zaščite pred posledicami naravnih in drugih nesreč), kjer je med ocenami najti tako oceno 0 (s komentarjem da vpliva ni), kakor tudi oceno 5 (s komentarjem »ukrep je v popolnem soglasju s ciljem«). Načeloma je oboje možno; noben ocenjevalec se ne moti, gre pa dejansko za razliko v interpretaciji. Težava je morda tudi v nekoherentni opredelitvi cilja.

V nadaljevanju so predstavljeni pregledni rezultati analize, s katero smo ocenili splošno povezanost sektorskih ukrepov s prostorskimi cilji, ugotavljali kje so te povezave najmočnejše, kje najšibkejše in najbolj negativne in kje se pojavljajo največje razlike.

Ocenjevali smo povezanost po številu interakcij, ki so bile identificirane za posamezen ukrep oz. vpliv ter »moč« povezave, ki jo pokažejo kvantitativne ocene vplivov. To smo ocenjevali le glede na število najvišjih ocen (4 ali več). Možne bi bile tudi druge statistične analize, a opozarjamo na previdnost pri statističnih obdelavi (razlogi so pojasnjeni v komentarjih). Analize smo zato omejili le na indikativno vlogo za razvrščanje pomena posameznega ukrepa za določen cilj. Ponujamo tudi nekaj razlag in interpretacij rezultatov ter oceno njihove zanesljivosti.

Pregled ocenjevalne matrike glede na število ocen za posamezno interakcijo ukrep/cilj in povprečna ocena (stanje ob zaključku naloge 31.10) je dostopen na spletni strani v poglavju »analize« .

### **3.3 Analiza z vidika ciljev prostorskega razvoja**

Statistični pregled ocen pokaže, da so vsi cilji prostorskega razvoja kar precej povezani s sektorskimi ukrepi. Vsak od ciljev je namreč povezan z najmanj 9 ukrepi sektorjev, število povezanih ukrepov pa se najpogosteje suče med 15 in 30. Največ sektorskih ukrepov zadeva cilje 1. skupine (Racionalen in učinkovit prostorski razvoj), zlasti cilj 1.1 (Usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja), ki je povezan s kar 56 ukrepi od 81 obravnavanih. To je precej razumljivo, saj gre za zelo splošne cilje, ki zadevajo vse vrste razvoja in varstva v prostoru in jih sektorske politike neogibno zadevajo. »Moč« povezav po drugi strani najbolj izmerimo s številom visokih ocen (4 ali več), ki nakazujejo zelo velik vpliv ukrepa na cilj. Tudi po tem merilu je najbolj povezana prva skupina, kjer imajo vsi cilji več kot 10 najvišjih ocen, vendar je v tem primeru najmočnejše povezan cilj 1.3 (Izboljševanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi), kar pomeni, da med te ukrepe sodijo tudi sektorski.

Po mnenju ocenjevalce so pod velikim vplivom (različnih) sektorskih politik (več kot 30 interakcij) tudi cilji: 4.1 (Varna, socialno pravična, vitalna, zdrava in urejena mesta ter druga naselja), 6.1 (Izkoriščanje prostorskega potenciala podeželja za razvoj raznolikih gospodarskih dejavnosti na podeželju), 8.2 (Smotrna raba prostora za urbanizacijo in nadzor nad širjenjem urbanih območij), ter skupina varstvenih ciljev: 11.1 in 11.2, 12.1, ki se nanašajo na ohranjanja biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot ter vključenost varstva

okolja v gospodarjenje z naravnimi viri in načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti. Cilja 11.1 in 12.1 imata tudi veliko visokih ocen. Po tem merilu lahko med cilje, ki so pod močnim vplivom sektorskih ukrepov, štejemo še cilj: 4.5 (Zagotavljanje varstva ljudi, premoženja, kulturne dediščine in okolja z ustreznim varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami). V vseh teh primerih gre za temeljne in izrazito prostorsko-načrtovalske cilje, kar potrjuje ugotovitve, da prostorsko planiranje ne more dosegati svojih ciljev brez povezave s sektorji in da je v tem smislu pomembno odvisno od tega, kakšni so ukrepi sektorjev. To tezo potrjuje tudi povezanost vseh drugih ciljev s sektorskimi ukrepi.

Po drugi strani so razlage malo povezanih ciljev (pod 15 sektorskih ukrepov) najbrž različne. Na eni strani gre za tiste cilje, ki so identični sektorskim, in so zato močno povezani z ukrepi enega sektorja, ukrepi drugih sektorjev pa jih ne zadevajo (vsi cilji skupine 7: Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi, ter cilj 8.4: Uravnorežena oskrba z mineralnimi surovinami). Na drugi strani so nekateri cilji že dokaj konkretni in vsebujejo že kar ukrepe in so zato sorazmerno neodvisni od drugih akcij (3.3: Zagotavljanje zadostnih količin različnih stanovanj v urbanih naseljih, 4.2: Zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenavo in oživiljanje mest in drugih naselij). Nepovezan ostaja še cilj 5.2 (Povezanost obmejnih urbanih in drugih območij), za katerega očitno med sektorskimi ukrepi ni dosti orodij.

Pomemben je tudi pregled negativnih vplivov. Teh je v večini primerov precej manj kot pozitivnih, edina izjema je cilj 8.4 (Uravnorežena oskrba z mineralnimi surovinami), pri katerem je od skupaj 13 interakcij kar 8 negativnih. Večje število negativnih vplivov imajo še cilji 3.1 Razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti, 8.2 (Smotrna raba prostora za urbanizacijo in nadzor nad širjenjem urbanih območij) in 12.2 (Zagotavljanje komunalne opremljenosti obstoječih in novih zemljišč za gradnjo). Iz teh rezultatov bi lahko zaključili, da sektorski ukrepi ovirajo predvsem racionalno in učinkovito urbanizacijo, kar ni preveč razveseljiva ugotovitev, ki pa potrjuje že večkrat povedana (a težko empirično dokazljiva) mnenja.

### **Analiza po skupinah ciljev**

1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj: je skupina ciljev, na katero vpliva največ ukrepov sektorjev. To je razumljivo, saj najbolj na splošno pokriva vse vidike prostorskega razvoja. Med cilji v tej skupini se največ vplivov nanaša na prvi cilj, vendar pa so vplivi najmočnejši pri cilju 1.3 (Izboljševanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi). Vplivajo prav vsi sektorji, najbolj pa gozdarstvo (na cilj 1.1) in vodarstvo (cilj 1.3).

2 Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij: Vplivi niso zelo številni, malo pa je tudi izrazitih ali negativnih. Najpomembnejši (tudi negativni) so vplivi gozdarstva (??) in prometa, med tem ko sektorji kmetijstvo, varstvo okolja in turizem na cilje te skupine sploh ne vplivajo.

3 Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru: cilji te skupine imajo precej močno (pozitivno) povezavo z ukrepi nepremičninske in prometne politike, negativno povezavo z ukrepi ohranjanja narave ter obojesmerno povezavo z gozdarskimi in vodarskimi ukrepi. Niso pa povezani s kmetijskimi ukrepi in (skoraj ne) s turizmom. Največjih negativnih

vplivov je deležen cilj 3.1 (Razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti) in sicer s strani vseh varstvenih politik (gozd, narava, okolje, vode).

4 Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij: cilji te skupine so deležni vplivov vseh sektorskih politik, zanemarljivi so le vplivi kmetijstva. Cilj 4.5 (varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami) ima zelo velik delež najvišjih ocen vplivov. Opazno manj vplivov se nanaša na cilj 4.2 (vključevanje kulturne dediščine v naselja). Med sektorji so pričakovano najpomembnejši pozitivni vplivi varstva kulturne dediščine in upravljanja nepremičnin ter presenetljivo vodarstva. (Redki) negativni vplivi prihajajo predvsem iz gozdarske in naravovarstvene politike, nanašajo pa se zlasti na cilj 4.3 (Zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z ustrežno in racionalno infrastrukturno opremljenostjo, z razvito mrežo gospodarskih in storitvenih dejavnosti ter dostopnostjo do družbene javne infrastrukture).

5 Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi: Ta skupina je deležna sorazmerno malo vplivov, med katerimi skoraj ni pomembnejših. Med sektorji je opazen pozitiven vpliv varstva kulturne dediščine ter negativen vpliv ohranjanja narave in gozdarstva. Kmetijstvo, varstvo okolja in turizem (skoraj) nimajo vpliva. Tukaj je najbolj verjetna razlaga, da so cilji presplošni in si je pod njimi težko predstavljati konkretne ukrepe.

6 Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij: Cilja v tej skupini imata kar precejšnje število povezav, a malo močnejših vplivov. Največ pozitivnih prihaja s področja energetike in turizma, pa tudi (kot bi pričakovali) gozdarstva in kmetijstva. Negativni so vplivi ukrepov ohranjanja narave. Varstvo kulturne dediščine, promet in nepremičnine pa nimajo vplivov.

7 Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi: ta skupina ciljev ni povezana z veliko ukrepi, verjetno zaradi svoje sorazmerno ozke usmerjenosti. Več kot polovica obravnavanih sektorjev sploh nima vplivov na te cilje, največji pa je (pričakovano) vpliv prometa in energetike. Negativni vplivi prihajajo od gozdarskih ukrepov.

8 Preudarna raba naravnih virov: v tej skupini se več vplivov nanaša na prve tri cilje, ki jih lahko povzamemo kot varstvo odprtega prostora – zlasti kmetijskih zemljišč – pred urbanizacijo. Vplivi so precej enakomerno porazdeljeni med sektorje, najmanjši so vplivi varstva kulturne dediščine in prometa, največji pa (pričakovano) gozdarstva, kmetijstva in vodnega gospodarstva. Med vsemi temi sektorji najdemo tudi negativne vplive zlasti v gozdarstvu (predvsem cilj 8.4: oskrba z mineralnimi surovinami). Precej, sicer blagih negativnih vplivov imajo tudi ukrepi v turizmu.

9 Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami: tukaj število vplivov sicer ni veliko, pač pa so povezave močnejše, zlasti z gozdarstvom in vodnim gospodarstvom. Nekateri vplivi so tudi negativni, ti pa prihajajo še iz energetskega sektorja.

10 Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti: tudi tukaj je število interakcij manjše zaradi ozke usmerjenosti ciljev. Po pričakovanju je izrazita povezava z ukrepi varstva kulturne dediščine, nekaj pa jih je tudi z gozdarstvom in kmetijstvom. Negativni vplivi izhajajo iz (predvidenih vizualnih degradacij) zaradi ukrepov v turizmu, energetiki, rabi mineralnih surovin ter kmetijstvu, in se večinoma nanašajo na cilj 10.1

(predvsem na kulturno krajino kot sestavino kakovostne nacionalne prostorske prepoznavnosti in kvalitetno bivalno okolje).

11 Ohranjanje narave: ti cilji so obsežno povezani s sektorskimi ukrepi, zlasti cilj 11.1, ki ima tudi veliko visokih ocen. Najpomembnejši (pozitivni) vplivi pričakovano izhajajo iz varstva narave, pa tudi gozdarskih ukrepov, sledijo pa še kmetijstvo in raba voda med drugim tudi z nekaj negativnimi vplivi. Izrazito negativni so le vplivi energetskega sektorja..

12 Varstvo okolja: vplivi so pomembni, najvišje ocene so pri cilju 12.1 (Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti), precej negativnih pa pri ciljnih 12.2 (Zagotavljanje komunalne opremljenosti zemljišč) in 12.3 (Racionalno ravnanje z odpadki). Največ pozitivnih vplivov je zaradi ukrepov upravljanja z vodami, poleg tega pa še energetike in nepremičnin. Vplivi gozdarskih ukrepov so mešani, prav tako vplivi ohranjanja narave in prometa. To se zdi malo presenetljivo, vendar pa v to skupino sodijo tudi cilji infrastrukturnega opremljanja, ki so lahko v okoljevarstvenem pogledu tudi dvorezni. Varstvo kulturne dediščine in kmetijstvo nimata vplivov v tej skupini ciljev.

### **3.4 Analiza z vidika sektorjev**

Rezultati se med sektorji precej razlikujejo. Ni presenetljivo, da so bili vsi ukrepi ocenjeni kot relevantni vsaj za en cilj prostorskega razvoja, saj je bilo to merilo uporabljeno že za sestavljanje nabora ukrepov. Ne glede na to pa sorazmerno veliko število ukrepov (81 obravnavanih, izbor pa gotovo ni popoln) kaže na to, da prostorsko nevtralnih ukrepov praktično ni. Večina ukrepov zadeva med 10 in 20 ciljev. Med sektorji z največ interakcijami so skoraj vsi ukrepi v gozdarstvu (nekateri; npr. G.1.2: Razglasitev in določitev režima gospodarjenja v varovalnih gozdovih ter G.2.1: Določitev in ovrednotenje funkcij gozdov v gozdnogospodarskih načrtih območij in gospodarskih enot, imata več kot 30 interakcij, kar pomeni, da zadevata skoraj vse cilje, slednji pa izstopa tudi po številu visokih ocen: 13 ocen 4 ali več) poleg teh pa še N.2.1 (Presojanje vplivov in dovoljevanje posegov, planov, programov na naravo v posebnih varstvenih območjih) ter S.1.1 (Zakonita predkupna pravica občine). Po številu visokih ocen pa izstopa tudi en vodnogospodarski ukrep V.3.1 (Vodno soglasje za poseg v prostor). Sicer ima večina ukrepov med 1 in 7 interakcij, ki so ocenjene kot zelo močne. Ukrepi G.1.2, G 1.3 in G.2.1 ter N.2.1. izstopajo tudi po številu negativnih vplivov, pri čemer je pri slednjem tudi razmerje v prid negativnim vplivom. Ti ukrepi so poleg ukrepa E.1.1 (Oblikovanje cen električne energije glede na različne načine proizvodnje) tudi edini, ki imajo najvišje ocenjene vplive z negativnim predznakom. Sicer imajo več negativnih kot pozitivnih vplivov tudi ukrepi N.1.1 (Zavarovana območja), T.2.1 (Sofinanciranje turističnih investicij) in P.3.1 (Dokončanje avtocestnega programa).

Po drugi strani najmanj ciljev (manj kot 5) zadevajo ukrepi na področju varstva okolja, turizma in prometa. Ti imajo (zlasti okolje in turizem) tudi malo visokih ocen. Med okoljskimi ukrepi je najmanj vplivna skupina 3: (ukrepi za zmanjševanje hrupa; le po 1 ali 2 cilja) ter vsi ostali okoljski ukrepi razen O.1.1. (celovita presoja vplivov na okolje, ki je izrazito prostorsko-načrtovalski ukrep). Pri prometu sta to P.2.3 (Dogovor o višini cestnine zaradi vključevanja posameznih eksternih stroškov) in P.3.6 (Načrtovanje in gradnja intermodalnih logističnih

središč ter vzpodbujanje razvoja logističnih centrov, tovornih terminalov in prekladalnih postaj), pri turizmu T.1.1 (Subvencioniranje priprave prostorske in projektne dokumentacije za razvojne potrebe turizma) in T.2.3 (Sofinanciranje manjših turističnih projektov infrastrukturnega značaja). Poleg teh pa še K2.2 (Predkupna pravica na kmetijskem zemljišču), in V.4.2. (Izboljšanje hidromorfološkega stanja površinskih voda). Ta nabor je pravzaprav presenetljiv, saj bi težko rekli, da gre za prostorsko malo pomembne ukrepe, morda z izjemo ukrepa V.4.2, ki se nanaša na zelo omejena zemljišča. Pri nekaterih od interakcij gre morda za težko dokazljivost med ukrepom in možnimi posledicami in za preveliko stopnjo ugibanja, ki so se ji ocenjevalci raje izognili.

Možna razlaga za velike razlike med sektorji je razlika v pristopih med ocenjevalci. Analiza po ocenjevalcih sicer ni bila narejena, vendar bi na osnovi hitrega pregleda lahko rekli, da se v teh razlikah med številom ugotovljenih interakcij po sektorji kaže stopnja »občutljivosti« posameznega ocenjevalca za identifikacijo vpliva. Nekateri so šteli za vpliv samo dokazljive, jasne vzročno posledične povezave, drugi pa so upoštevali tudi manj dokazljive, posredne, daljnoročne itd. vplive. Večje število vključenih ocenjevalcev, ter ocenjevanje več področij bi lahko zmanjšalo ta vpliv, ravno tako drug ocenjevalni krog (po načelu Delphi postopka). Ponovitev ocenjevanja bi bila koristna tudi zato, da se odpravijo nekatere nekonsistentnosti v ocenjevanju (včasih je ocenjevalce zapeljalo in so ocenjevali vpliv na prostor kar tako, in ne strogo v smislu doseganja referenčnega cilja).

### **Analiza po posameznih sektorjih**

Varstvo kulturne dediščine: vsi trije obravnavani ukrepi imajo približno enak vpliv na cilje prostorskega razvoja. Razumljivo so najmočnejše povezani s cilji 10. skupine, ki se nanaša na kulturno dediščino, poleg tega pa še s cilji 4.skupine (razvoj mest) in s splošnimi cilji (1. skupina). Med posameznimi cilji so pomembni: 2.2, 3.2, 5.3. Sektor izstopa tudi po odsotnosti negativnih vplivov (le en identificiran).

Energetika: Tudi ukrepi energetske politike imajo enakomerno porazdeljeno moč vplivanja, prav tako so vplivi enakomerno porazdeljeni med skupinami ciljev. Značilno je, da nikjer ni izrazito močnih povezav. Izstopa pa izrazito negativni vpliv na 11. skupino ciljev (ohranjanje narave), kjer je tudi kar nekaj najvišjih negativnih ocen. Edini ukrep brez negativnih vplivov je E.2.1 (Spodbujanje učinkovite rabe energije in varčevanja z energijo pri uporabnikih).

Gozdarstvo: sektor izstopa po izrazito močnih vplivih, ki zadevajo vse skupine ciljev. Najmočnejši je vpliv na skupino 11 (ohranjanje narave), najmanjši je vpliv na skupino 5 (Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi). Edini cilj, ki ga noben od ukrepov ne zadeva, je cilj 4.2, ki se nanaša na vključevanje kulturne dediščine v urejanje, prenavo in oživljanje mest in drugih naselij. Negativni vplivi se pojavljajo v večini skupin ciljev, največ pa v skupinah razvojnih ciljev (3: Večja konkurenčnost slovenskih mest in 7: Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi sistemi), kar lahko razložimo s sorazmerno močno varstveno usmeritvijo slovenskega gozdarstva.

Kmetijstvo: Povezanost ukrepov kmetijskega sektorja s cilji prostorskega razvoja je sorazmerno šibka, tako po številu, kakor po moči interakcij. Z več kot polovico skupin ciljev: 2, 3, 4, 5, 7, 9, 12, teh interakcij (skoraj ali sploh) ni. Najmočnejše povezave pa so s

splošnimi cilji skupine 1, ter cilji 6.1 (Izkoriščanje prostorskega potenciala podeželja za razvoj raznolikih gospodarskih dejavnosti na podeželju), 8.1 do 8.3, (ki se nanašajo na varstvo kmetijskih zemljišč in omejevanje urbanizacije) ter 11.2. Zagotavljanje ustrezne vključitve biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot v gospodarjenje z naravnimi viri in prostorom Sorazmerno malo je tudi negativnih vplivov, po teh izstopa ukrep K.1.2 (Subvencije za odpravljanje zaraščanja).

Mineralne surovine: tudi tukaj ukrepi precej enakomerno zadevajo vse cilje, izvzemši skupino 7 (infrastruktura), ki je brez interakcij. Pomembni so vplivi na 1. skupino ciljev ter cilja 8.1 (Varčna in večnamenska raba tal in virov), in 8.4. (Uravnotežena oskrba z mineralnimi surovinami). Največ negativnih vplivov ima ukrep M.1.2, zlasti na cilje 10. skupine.

Ohranjanje narave: Ti ukrepi razumljivo najbolj vplivajo na cilje 11. skupine (Ohranjanje narave), poleg tega pa tudi na cilje 8. (Preudarna raba naravnih virov) in 10. (Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti) skupine. Ti vplivi so v glavnem pozitivni. Negativni pa so vplivi na cilje 1. (Racionalen in učinkovit prostorski razvoj), 3. (Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru) in 5. (Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi) skupine ter cilj 6.1 (Izkoriščanje prostorskega potenciala podeželja za razvoj raznolikih gospodarskih dejavnosti na podeželju). Med ukrepi tega sektorja po številu vplivov, tudi negativnih, izstopa ukrep N.2.1. (Natura2000). Lahko bi sklepali, da so ukrepi ohranjanja narave lahko pomembna ovira pri doseganju učinkovitega razvoja in konkurenčnosti, zlasti za podeželski prostor. Posebno Natura2000, čeprav ukrep v celoti še ni zaživel, očitno zbuja velike pomisleke glede svojih tozadevnih učinkov.

Varstvo okolja. Po rezultatih vrednotenja naj bi imeli ti ukrepi zelo majhne vpliv na prostorski razvoj. Na skupine 2, 5, 6, 7 in 10 naj bi (skoraj) ne imeli vpliva. Edini ukrep z omembe vrednimi vplivi so celovite presoje na okolje, ki pa so šele na začetku uveljavljanja. Poleg (pozitivnih) vplivov na doseganje varstvenih ciljev skupin 11 in 12 (ohranjanje narave in varstvo okolja), so bili ugotovljeni še vplivi na cilje 1.3 (sanacije) ter cilje 4. skupine (kakovost bivalnega okolja v mestih). Negativni vpliv je na cilj 3.1 (Razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti), drugih izrazitih negativnih vplivov na razvojne cilje pa ni.

Promet: Prometna politika s svojimi ukrepi zadeva cilje znotraj večine skupin, razen – precej presenetljivo - skupin 6 (Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij) in 9 (Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami), malo pa je tudi interakcij v skupinah 8 (Preudarna raba naravnih virov) in 11 (Ohranjanje narave), te pa so negativne. Najmočnejše pozitivni vplivi so na »sektorski« cilj 7.1 (Boljša povezanost prometnih infrastrukturnih omrežij z evropskimi prometnimi koridorji) poleg tega pa še na cilje, ki zadevajo učinkovit razvoj in konkurenčnost središč (1.1, 2.1, 3.1). Med varstvenimi cilji so najbolj pomembni - pozitivni in negativni - vplivi na cilj 12.1 (Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti). Posamični negativni vplivi se pojavljajo v večini skupin ciljev. Največ vplivov imata ukrepa, ki zadevata V. in X. koridor (P.3.1 izgradnja avtocest in P.3.4 Posodabljanje železnic), pri čemer ima prvi tudi nekaj najvišjih in največ negativnih ocen vplivov.

Nepremičnine: Vplivi nepremičninske politike so po pričakovanju zbrani v prvem, razvojnem delu skupin ciljev, vendar pa so z vsaj eno interakcijo prisotni prav v vseh skupinah. Najpomembnejši vplivi se nanašajo na cilje, ki se nanašajo na konkurenčnost, učinkovit in racionalen razvoj in urbanizacijo ter kakovost bivanja (skupini 1 in 3 ter cilji 4.1, 4.3, 8.2, 12.2). Najmanjši pa je vpliv na »neurbane« cilje in območja (skupine ciljev 5, 6 in 11). Najpomembnejši so ukrepi poseganja v prosto razpolaganje z lastnino S.1.1 (predkupna pravica), tako po številu kot po moči vplivov, in S.1.2 (Razlastitev in omejitve lastninske pravice) po moči; po številu vplivov pa S.4.1. (stanovanjski skladi). Nepremičninska politika je tudi edina, pri kateri ni bil identificiran niti en negativen vpliv(?).

Turizem: med ukrepi sta najpomembnejša ukrepa sofinanciranja turističnih investicij: T.2.1 po moči in T.2.2 po številu interakcij. (Pozitivni) vplivi so izrazito zgoščeni v cilje skupine 6 (Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij) in razpršeni po drugih skupinah, razen 2 (policentrični razvoj), 7 (infrastruktura) in 9 (Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami), kjer vplivov ni. Negativni vplivi so majhni in se pojavljajo v vseh varstvenih skupinah (pogosteje v skupini 8 - naravni viri ter posamično še v skupinah 10-kultura, 11-narava in 12-okolje).

Upravljanje z vodami: Sektor ima glede na rezultate sorazmerno pomembne vplive na prostor, pozitivne zlasti v skupini 4 (Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij) in 1, izrazito na cilj 1.3 (Izboljševanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi), kjer je sploh največja koncentracija najvišjih ocen v celem ocenjevalni matriki. Pomembni so tudi vplivi na uresničevanje varstvenih ciljev (skupine 9-prostorske omejitve, 11-narava in 12-okolje) ter na nekatere cilje varstva virov (8.2 in 8.3), pri čemer pa so nekateri vplivi tudi negativni. Slednji se pojavljajo še pri 3. skupini ciljev, ki zadevajo konkurenčnost mest. Brez vplivov z vodnogospodarskega sektorja je le skupina ciljev 7 (infrastruktura), cilji v skupinah 2 (policentrični razvoj), 5 (območja s skupnimi značilnostmi) in 6 (dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij) pa imajo le posamične vplive. Med ukrepi je najpomembnejši V.3.1 (Vodno soglasje) tako po številu kot po moči interakcij, sledi pa mu ukrep V.1.1 (Omejitev rabe na vodnih in priobalnih zemljiščih).



### 3.5 Razprava o zanesljivosti ocen in uporabnosti modela

V postopku ocenjevanja se je odprlo kar nekaj vprašanj glede postopka ocenjevanja in zanesljivosti ocen. Zato je to poglavje namenjeno nekoliko bolj obširni razpravi, ki naj predvsem opozori na to, kako je model možno (ali ne) uporabiti

(1) Ključna težava, ki na strateški ravni ločuje ocenjevanje prostorskih od neprostorskih vplivov je ravno prostor, oziroma izrazita občutljivost na kontekst. Vpliv se z lokacijo spreminja in je v načelu na vsaki lokaciji drugačen. Torej, če vnaprej ne vemo, na kateri lokaciji se bo ukrep izvajal – in na ravni politik tega večinoma (še) ne vemo, je vplive težko ocenjevati. Najpomembnejša pripomba se nanaša na prostorski vidik ocenjevanja ukrepov (sestavin oziroma konkretizacij sektorskih politik). Model bi deloval docela konsistentno le ob predpostavki, da nek ukrep kjerkoli v prostoru daje enake učinke. Primer: Ukrep, ki dviguje prostorsko zavest, je pozitiven in neprostorski. Prispevek k zmanjševanju emisij CO<sub>2</sub> (posebej, če nastane pri izgorevanju fosilnih goriv) je tudi pozitiven in neprostorski učinek neke politike. To pa seveda večinoma ne drži: ukrepi ki imajo lahko zelo različne učinke (vplive) v različnih prostorskih razmerah. Pri emisiji SO<sub>2</sub> je npr. že tako. Tu je prostorski položaj emisije lahko zelo pomemben za oceno ukrepa. Konkreten primer iz modela je par ukrep K.01.01. Ohranjanje ekstenzivnega travinja in cilj C.01.02. Zagotavljanje racionalne rabe prostora in varnosti prebivalstva z ustreznim načrtovanjem, večnamensko rabo in povezovanjem sektorjev. Ocena prostorskega vpliva ukrepa je lahko zelo različna. V nekem območju lahko pomeni ta ukrep racionalno rabo prostora, v drugem pa neracionalno. Ocena vpliva zato lahko niha med pozitivno in negativno. To pomeni, da je zelo težko oceniti, kakšen bo dejanski vpliv ukrepa na nek cilj prostorske politike. Takih primerov, ko je ocena vpliva bolj povezana z značilnostmi prostora, kot pa z ukrepom samim je veliko. Skoraj vsi ukrepi, ki zadevajo neke razglasitve in režime gospodarjenja, kot so gozdni rezervati, varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim pomenom, pa še razglasitve posebnih varovanih območij zaradi ohranjanja narave, so izrazito taki. Podobno velja tudi za ukrep graditve in vzdrževanja gozdnih cest, pri katerem je ocena izrazito povezana s prostorom, kjer se nahaja. Dodaten problem pri tem je, da vsak ocenjevalec neogibno zapade v neko premišljanje o primerih, ki jih pozna. To pa zanesljivo vodi k možnosti, da različni ocenjevalci zapišejo zelo različne ocene. V tem primeru je opisna ocena, ki jo model omogoča, torej navedba, kje v prostoru, v kakšnih prostorskih okoliščinah je ukrep pozitiven, v kakšnih pa negativen, ali celo navedba ocenjevalca, na kateri primer se pri oceni sklicuje, ustreznější. Možnost ustreznjšega ocenjevanja daje skupinsko delo (delfi ali kaj podobnega), kar pa vsaj na ravni teoretskega premisleka, ne razreši tega problema. Je pač ena od možnih pragmatičnih rešitev, ki je sprejemljiva, če imamo ocene samo za usmeritev za nadaljnje delo (podrobnejšo obdelavo ukrepov in njihovo presojanje), nikakor pa ne za odločitev o sprejemljivosti ali nesprejemljivosti posameznega ukrepa.

Pri tem pomisleku gre za problem obravnave prostorskega razvoja na splošno in se pokaže že pri določanju ciljev prostorskega razvoja in je povezan z ravni obravnave. Če jih želimo zastaviti splošno tako, da veljajo za celo Slovenijo se ne moremo izogniti nedorečenostim: kaj nek cilj v resnici (in v določenem prostoru) sploh pomeni. To je tudi težava opisovanja oz. konkretizacije prostorskih ciljev s kazalci (in verjetno eden od razlogov, da je SPRS ostala

brez tega dela). Ocenjevalni model lahko to zadrego reši s predlaganimi podrobnejšimi modeli, vendar pa je v tem primeru splošna »vseobsežna« oziroma pregledna analiza nemogoča in je treba opravljati posamične analize z vidika konkretnih problemskih vprašanj ali konfliktov, npr.: ali razglasitev območij Nature2000 v Kočevski regiji vpliva na enakomeren regionalni razvoj ali dopolnjevanje funkcij mesta in podeželja? To pa je mogoče tudi konkretno modelirati, pri čemer moramo ukrepe po možnosti predstaviti prostorsko (s kartami), določene pa moramo opisati tudi cilje za konkreten primer.

(2) Drug pomemben dejavnik, ki vpliva na oceno in je skupen tako prostorskim kot neprostorskim vplivom, je obseg ukrepa. Ukrepi velikokrat niso omejeni v obsegu. Tako ima vsak ukrep (podobno kot zdravilo) v načelu svoje definicijsko območje, ki je običajno bolj ali manj podobno normalni porazdelitvi, v katerem je njegov učinek optimalen. V premajhnem obsegu učinka ni (so pa porabljeni določena sredstva za uvajanje ukrepa in je zato učinek neto negativen); v prevelikem obsegu ukrep, ki je sicer pozitiven, lahko povzroči negativne učinke. Značilen primer takega ukrepa so prostorski rezervati (gozdni rezervati, varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim pomenom, pa še varovana območja zaradi ohranjanja narave). Če je obseg zadržan, lahko pričakujemo, da ne bo povzročil disharmonije pri urejanju prostora. Če je obseg velik, pa je to lahko vir družbenih konfliktov in s tem tudi onemogoča 'prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj', pa 'zagotavljanje povezanosti urbanih naselij' itd. V tem primeru bi pri opisu ukrepa moral biti nakazan prostorski obseg v nekem danem obdobju (v obdobju, na katerega se nanašajo sektorske politike). Pomembna pa je tudi gostota zavarovanih območij, torej zopet prostorski položaj.

(3) Z metodologijo, ki vključuje tako ex-ante, kot ex-post in vzporedne pristope, je povezano tudi vprašanje implementacije ukrepov. Ocenjevalec se mora odločiti ali naj ocenjuje ukrep, kot ga določajo neka zakonska določila oziroma neka idealizirana predstava o tem, kako naj bi se ukrep izvajal, ali iz izkušenj, ki lahko kažejo na povsem drugačno podobo uresničevanja ukrepa v resničnih razmerah? Primer: Ukrep S.01.01. Zakonita predkupna pravica občine. Cilj: C.01.03. Izboljšanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi. Kako oceniti vpliv ukrepa na izboljšanje negativnih stanj v prostoru? Načeloma naj bi bila predkupna pravica in odkup nekega zemljišča s strani občine ustrezen ukrep tudi za sanacijo negativnih stanj prostora. Ali je v dejanskih razmerah mogoče pričakovati, da bo občina neko zemljišče odkupila zato, da ga bo potem še sanirala? Še poseben problem pri odkupu zemljišč je njihovo vzdrževanje do časa, ko se ta dokončno namenijo neki rabi. Občinski (ali državni) odkup bi po eni strani lahko preprečil 'socialno praho' (slabo stanje zemljišča v času, ko lastnik iz špekulativnih ali drugih vzrokov odlašča z investicijo), vendar je dejansko včasih celo povzroči. Te dileme se načeloma rešujejo tako, da pri ukrepih, kjer so ocenjevalcu znani dejanski učinki ukrepa, oceni te, saj je v tem tudi prednost in smisel ekspertnega pristopa. V primeru, ko ukrep še ni uveden ali je šele v začetku izvajanja, se oceni njegove vplive tako glede na nameravane učinke, kakor tudi glede na druge utemeljeno pričakovane vplive (na osnovi znanja, izkušenj, analogij itd.).

(4) Koherentnost ocenjevanja otežujejo tudi že omenjene težave s tipologijo ciljev. Pri nekaterih ciljnih so v en cilju združeni različni 'podcilji', ki se v luči nekaterih ukrepov izkažejo celo divergentni. Primer je cilj Usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj,

socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja. Marsikateri ukrep ni take narave, da bi kazal enake vplive na vse navedene 'podcilje' tega cilja. Ukrep, ki kaže pozitivne učinke za gospodarsko učinkovit razvoj, ni neogibno pozitiven za socialno povezanost in za kakovost naravnega in bivalnega okolja. Primer: ukrep N.02.01. Presojanje vplivov in dovoljevanje posegov, planov, programov na naravo v posebnih varstvenih območjih (Natura2000 območja) ne zagotavlja uravnoveženega in gospodarsko učinkovitega razvoja. Že samo skromne izkušnje z dovoljevanjem posegov v območja Nature 2000 dajejo slutiti, da bo ukrep deloval negativno na prostorsko uravnovežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost. Je pa namenjen ohranjanju kakovosti naravnega okolja in naj bi v tem pogledu bi sploh optimalen. Takih primerov je več in ocenjevalec je pogostokrat v težavah, kateremu 'podcilju' znotraj zapisanega dati večjo veljavo ali ga sploh upoštevati.

(5) Metodološka težava je tudi v tem, da je učinke posameznega ukrepa v nekem okolju zelo težko ločiti od vseh drugih gonilnih sil (spontanih procesov in/ali drugih ukrepov). Podobne so ugotovitve projekta ESPON 3.1, ki se nanašajo na presojanje vplivov na prostor na ravni programov in politik.

(6) Kvazi – kvantifikacija ocen napeljuje k možnosti za njihovo seštevanje (npr. koliko ocen ima katera politika (sektor) na posamezen cilj. Opozarjamo, da to zaradi neekskluzivnosti (tako v ukrepih, kakor pri ciljnih prostorskega razvoja ne bi bilo korektno. Niti v enem niti v drugem primeru namreč ni bilo mogoče identificirati enot (ukrep ali cilj), ki bi izpolnjevali vse pogoje: V primeru ukrepov gre predvsem za to, da ni bilo mogoče vzpostaviti enotne tipologije ukrepov za vse sektorje, kjer bi lahko npr. za vsako kategorijo ukrepa izbrali približno enako število reprezentativnih ukrepov; sektorji torej po zastopanosti in načinih delovanja niso med seboj primerljivi. V primeru ciljev prostorskega razvoj pa gre za podobno težavo v tem, da posamezna področja niso enakomerno 'pokrita' s cilji in da se cilji pogosto med seboj prekrivajo. (npr. oskrba s pitno vodo je omenjena v več ciljnih, prav tako varstvo pred naravnimi nesrečami in varstvo biodiverzitete, povezava med naselji itd).

## 4 USMERITVE ZA USKLAJEVANJE SEKTORSKIH POLITIK S CILJI PROSTORSKEGA RAZVOJA

Rezultati vrednotenja so lahko zelo različni, pač glede na dostopne vire in znanje ter glede na vrsto in kakovost vhodnih dokumentov, za posamezno politiko/ukrep. Predvidoma naj bi v procesu vrednotenja pridobili naslednje informacije:

- Predstavo o ciljih obravnavane sektorske politike ter njeni artikulaciji v ukrepe, koherentnosti in relevantnosti za prostorski razvoj
- Jasno predstavo o naboru ukrepov, ciljih, posameznega ukrepa, časovnem, finančnem, prostorskem obsegu; vzvodih in ravni delovanja ter relevantnosti posameznega ukrepa za prostorski razvoj.
- Indikacijo o vplivih posameznega ukrepa na prostor, oceno pomena ('teže') tega ukrepa in smeri delovanja (pozitivno/negativno) za doseganje posameznih ciljev prostorskega razvoja
- Nabor interakcij z drugimi ukrepi, ki delujejo sinergetsko ali nasprotno na isti cilj prostorskega razvoja ter podrobne informacije o teh ukrepih.
- Indikacijo o možnih sovplivanjih ukrepov različnih sektorjev pri doseganju posameznega cilja prostorskega razvoja.

Pri tem lahko v procesu vrednotenja pridobimo še dodatne pomembne informacije, ki jih lahko vključimo v tak predlog, zlasti

- indikacijo potencialnih alternativnih ukrepov ali posameznih elementov ukrepa (npr. drugačna opredelitev meril za izvajanje, drugačna uporaba vzvodov delovanja, ...), mehanizme ukrepanja na nižjih ravneh itd..
- predloge za spremljanje vplivov ukrepa na potencialno prizadete sestavine prostora (določitev kazalcev in metodologije spremljanja)

**Uporaba** tako zasnovanega preglednega modela za podporo odločanju o vplivih sektorskih politik na prostor je naslednja:

- 1. prezentacija:** enotna in transparentna predstavitev posameznih ukrepov, skupin ukrepov, kategorij vplivov in posameznih vplivov,
- 2. argumentacija:** kvantitativne in predvsem kvalitativne ocene vplivov kot argumenti pri usklajevanju med sektorji tako na strateški kot operativni ravni,
- 3. prioritizacija:** rangiranje ter določanje prioritetenih ukrepov za doseg določenega vpliva in razvrstitve vplivov posameznega ukrepa.

Prioritetizacija ukrepov in vplivov sektorskih politik je lahko v prvem koraku enostavna razvrstitev po srednji kvantitativni oceni vpliva (slika 9). Po analizi kvalitete ocenjevanja (logična in korelacijska kontrola) se lahko v naslednjem koraku opravi tudi ena od zahtevnejših oblik avtomatske klasifikacije ("cluster analysis").

Vplivi izbranega ukrepa:				
Oznaka	Ime vpliva:	Št. ocen:	Pov. ocena (x10):	
C.10.02	Zagotavljanje dostopnosti do dediščine in s tem povečanje identifikacijskih, vzgojnih in gospodarskih potencialov ter njena trajnostna raba	1	50	Želim oceniti vpliv
C.10.01	Spodbujanje ohranjanja in razvoja kulturne raznovrstnosti kot osnove za kakovostno nacionalno prostorsko prepoznavnost, kvalitetno bivalno okolje in socialno vključenost	1	40	Želim oceniti vpliv
C.01.01	Usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja	0	0	Želim oceniti vpliv

Ukrepi izbranega vpliva:				
Oznaka:	Ime ukrepa:	Št. ocen:	Pov. ocena (x10):	
D.01.01	Varstveni režimi, načela uporabe in načini upravljanja so določeni z aktom o razglasitvi kulturnega spomenika	1	50	
D.02.01	Varstvo dediščine v prostorskih aktih (strokovne zasnove za varstvo dediščine, kulturnovarstveno mnenje)	1	50	
D.03.01	Sofinanciranje izdelave projektne dokumentacije, izvedbe restavratskih in sanacijskih posegov na osnovi razpisov	1	40	
E.01.01	Oblikovanje cen električne energije glede na različne načine proizvodnje	0	0	

Slika 9: Prioretizacija ukrepov / vplivov

Predstavljeni model podpira tri pristope, ki so ključni pri usklajevanju sektorskih politik s cilji prostorskega razvoja so:

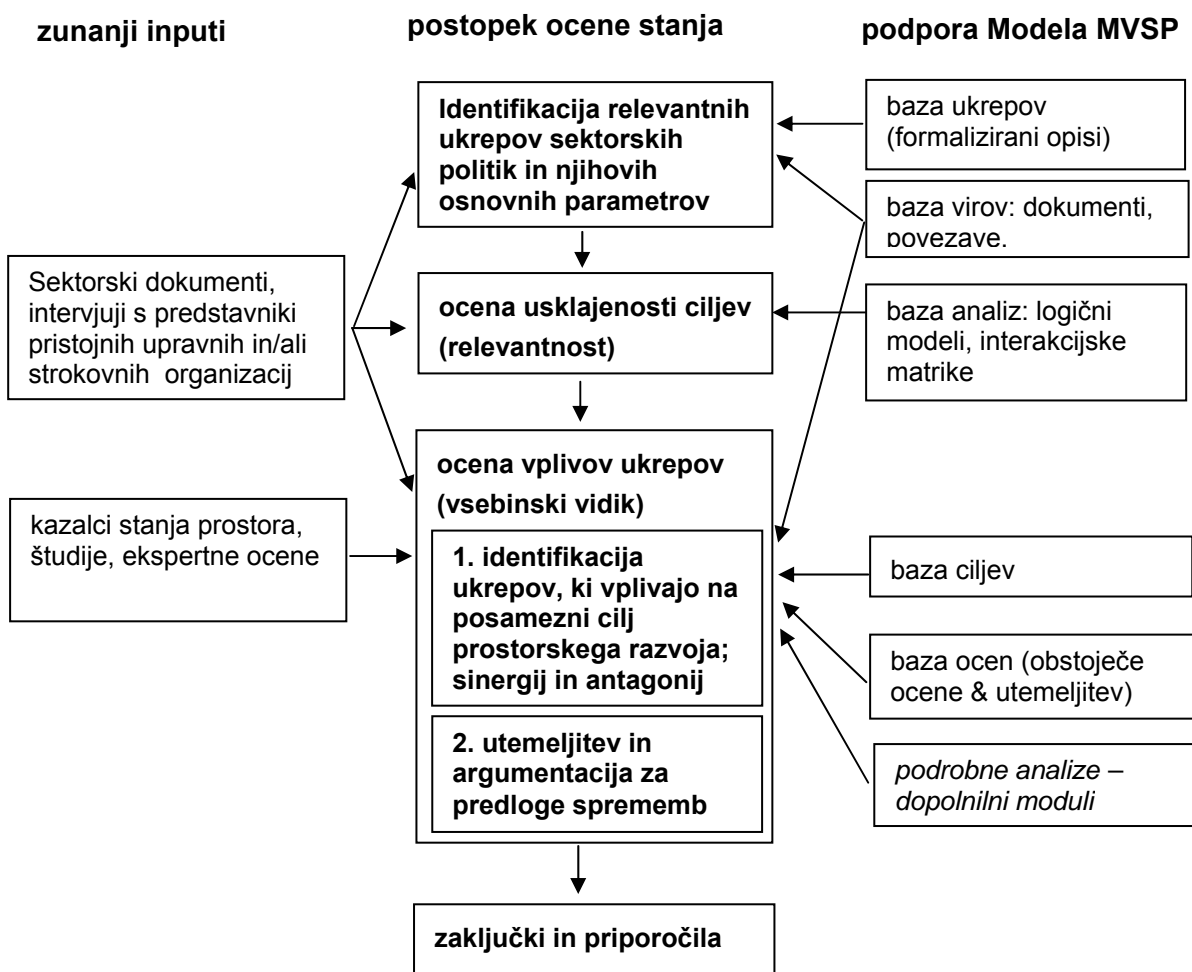
- ocena stanja: pregled identificiranih vplivov obstoječih sektorskih politik ter njihovih morebitnih sovplivanj
- sooblikovanje novih sektorskih politik/ukrepov: podpora pri odzivu na nove sektorske pobude ter dejavno vključevanje v oblikovanje teh ukrepov
- podpora pri izpolnjevanju (pričakovanih) zahtev EU za uvajanje postopka celovitega presojanja (integrative assessment – IA) v proces oblikovanja politik

## 4.1 Ocena stanja

Izpolnjena baza znanja je osnova za podajo ocene stanja. Nekateri najbolj splošni povzetki rezultatov, ki so lahko osnova za tako oceno, so v poglavju 3. Področje je preveč kompleksno, da bi na tem mestu dovoljevalo kakršne koli posplošene zaključke ali sodbe. Vsaka bolj poglobljena analiza ali analiza posameznega področja pa je možna na osnovi podrobnejšega pregleda baze znanja. Bazo znanja seveda ni popolna. Največje pomanjkanje (zaradi pomanjkanja virov in dostopnosti ustreznih strokovnjakov) je na področju: Načeloma pa je vsak dodatni ocenjevalec, ki doda svoje znanje v bazo prispeva h kakovosti rezultatov. Bazo je torej vedno možno (in zaželeno) dopolnjevati.

Na osnovi ocene stanja je možno dati tudi pobude za spremembo obstoječih ukrepov, ki imajo izrazito negativne vplive na prostor.

Postopek vrednotenja obstoječih ukrepov politik in način uporabe računalniške aplikacije je prikazan na spodnji shemi.



## 4.2 Sooblikovanje novih sektorskih politik

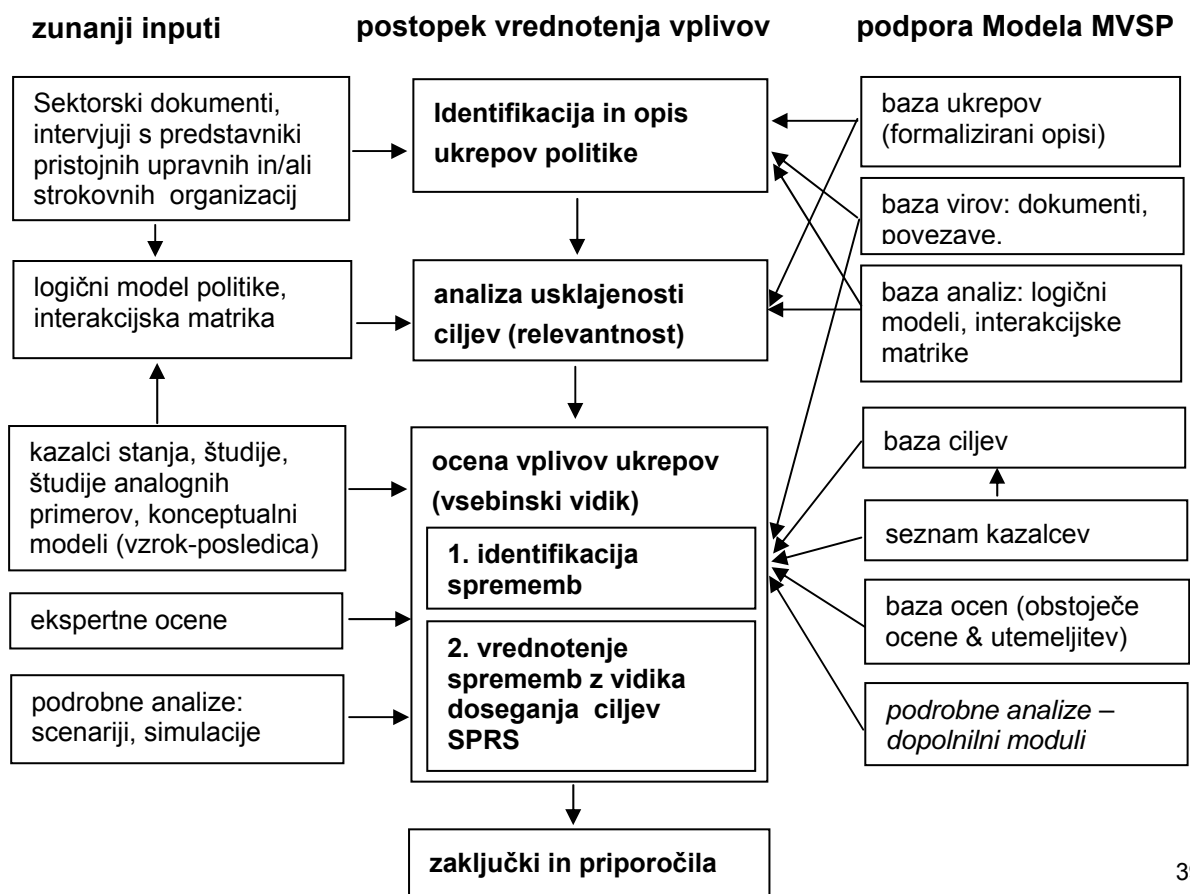
Postopek vrednotenja in način uporabe računalniške aplikacije je prikazan na spodnji shemi.

### (1) Predhodna analiza

Ta korak je namenjen prvemu pregledu dokumenta ter identifikaciji njegovih ključnih sestavin: ciljev, ukrepov, časovnega in prostorskega obsega, ravni in vzvodov delovanja. V tem koraku se opravi tudi vpis obravnavanega (ali več) ukrepa v bazo ter identificira in pridobi potrebne vire, ki so osnova za ugotavljanje in utemeljevanje vplivov.

(2) Vrednotenje vplivov. Prvi korak obsega analizo relevantnosti; to je identifikacijo potencialnih interakcij med sektorskim ukrepom in prostorskim razvojem. Ta analiza se izvede na normativni ravni (cilji ukrepa vs cilji prostorskega razvoja). Tehnično to pomeni izpolnjevanje matrike interakcij.

Drugi korak obsega vrednotenje posamezne ugotovljene interakcije ukrep/cilj prostorskega razvoja. Množica interakcij, ki so ocenjene v tej fazi, je lahko identična množici interakcij identificiranim na normativni ravni, vendar se običajno nabor razlikuje. Razlogi so v tem, da proces vrednotenja lahko odkrije vplive na prostor, ki niso bili zajeti v zaželene (ciljne) vplive ukrepa. Lahko gre za stranske, posredne, sinergetske in druge vplive, ki so lahko pozitivni ali negativni. Po drugi strani pa lahko proces vrednotenja ugotovi, da ni osnove za upravičeno pričakovanje nekaterih interakcij, ki so bile na normativni ravni identificirane (na primer zaradi presplošno ali napačno opredeljenega mehanizma delovanja ukrepa).



### 4.3 Uvajanje postopka presojanja v proces oblikovanja politik

Rezultati vrednotenja so lahko osnova za nadaljnje potencialno potrebne in/ali zahtevane postopke vrednotenja. Predvidevamo, da bo Slovenija sledila EU v njenem pristopu k uvajanju vrednotenja politik<sup>12</sup>, s katerim bi povečali transparentnost in učinkovitost postopka oblikovanja politik (Communication, 2005). V postopkih, ki se pripravljajo, bo za vsak dokument, ki opredeljuje delovanje politik, potrebno opraviti preliminarno presojo, ki bo vključevala tudi nadsektorsko (celovito) identifikacijo možnih vplivov.

Višje (bolj strateško) kot smo v hierarhiji politik, bolj tesna je povezava med presojami vpliva in procesom oblikovanja politik. Na najvišji ravni je to praktično sočasen in neločljiv proces

V vsakem primeru pa presoje vplivov ne morejo biti nadomestilo za oblikovanje politik. Rezultati presoje so zgolj podpora bolj informirani razpravi in argumentiranim odločitvam, ne pa vsebine politik. Le ta mora ostati rezultat in odgovornost političnega procesa in se ne more prenašati na uradnike ali strokovnjake.

### 4.4 Predlogi za nadaljevanje dela

Rezultati projekta so v fazi, ko so s stališča razvoja metodologije in tehnologije omogočajo začetek uporabe sistema za podporo oblikovanju politik. Vendar pa bodo pravi rezultati tisti, ki bodo sledili uporabi sistema v procesu oblikovanja politik. V nadaljevanju navajamo nekatere predloge, s katerimi bi omogočili in olajšal proces uvajanja v prakso:

- Uvedba skupnega in prepoznavnega internetnega vstopnega mesta, od koder naj bi bili enostavno dostopni tudi vsi elektronsko dostopni dokumenti, ki so relevantni za izvajanje politik (sprejeti in predlagani dokumenti, ki opredeljujejo ukrepe politik, Zakoni, Strategije, Programi, zelene, bele ipd. knjige,...)
- Seznanitev vseh potencialnih uporabnikov t.j vseh sodelujočih v procesu oblikovanja in usklajevanja sektorskih politik (vseh, ki so vključeni v fazo medresorskega usklajevanja)
- Stalno dopolnjevanje baze in preverjanje s povranimi zankami (Delphi metoda), vključevanje novih strokovnjakov v ocenjevanje. Koristno bi bilo, da obstaja ena oseba, ki je skrbnik baze in ima pregled na d ažuriranjem ter zanj ustrezno skrbi.

---

<sup>12</sup> Postopek vrednotenja, ki ga je EU začela uvajati že l.2002 je nadsektorski in zajema vse ključne dokumente, ki opredeljujejo delovanje politik na ravni EU (dokumente, ki so vključeni v letni Zakonodajni delovni program). V letih 2003 in 2004 je bilo poskusno ocenjenih približno 50% vseh dokumentov, v letu 2005 bo presoja opravljena za vse dokumente (okrog 100) v zakonodajni proceduri. 1. faza presoje je oblikovanje 'smernic' (roadmap), ki se pripravljajo v začetnih fazah priprave predlogov dokumenta in vsebujejo opredelitev problema, ki ga z dokumentom rešujemo, alternativne možnosti, pričakovane vplive, ter potrebne presoje in pridobivanja mnenj (Commission staff working paper, 2004)



**.Viri:**

A new partnership for Cohesion; Third report on economic and social cohesion, European Commission, Februar 2004;

A practical guide to program and policy evaluation, 1999, French council for evaluation Scientific and national councils for evaluation, Paris

Analiza učinkov posameznih subvencij z vidika velikosti kmetijskih zemljišč in kultur za leti 2001 in 2002, MKGP (Sklep Vlade Republike Slovenije, 11. redna seja, 6.marec 2003), Sektor za kmetijske trge v sodelovanju z ARSKTRP 2003

Arlot M.P., Weiss S. Vollet D., 2002, REGALP WP3 "worksheet" Impact analysis: guidelines, focus on Logic models".

Commission, The spatial impact of community policies and the cost of non-coordination, Robert, 2001

Commission staff working paper: Impact Assessment: Next steps, SEC(2004)1377

Commission working document on Natura 2000, 2002,  
<http://www.minlnv.nl/thema/groen/natuur/natura2000/inftgnn03.pdf>

Communication from the commission on impact assessment, COM (2002) 276 final

Communication from the commission to the council and the European parliament: Better regulation for growth and jobs in the European union, COM (2005) 97 final

Černič Mali, B., Bačnar D., Golobič M., Krajina kot razvojni dejavnik: Regionalni razvoj in spremembe kulturne krajine«, 2. Vmesno poročilo. Ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2001-2006, Urbanistični inštitut RS, 2003

Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst

Direktiva Sveta 79/409/EGS o ohranjanju prostoživečih ptic

Državni razvojni program 2001-2006, Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, december 2001

Energetski zakon (Ur. list RS št. 79/99, popravek 8/2000)

Enotni programski dokument 2004-2006,  
[http://www.gov.si/svrp/3str/pdf/epd/enotni\\_programski\\_dokument\\_rs\\_2004-2006.pdf](http://www.gov.si/svrp/3str/pdf/epd/enotni_programski_dokument_rs_2004-2006.pdf)

ESPON 3.1: Integrated tools for European spatial development (Integrirana orodja za prostorski razvoj v Evropi) Final report, Bundesamt fur Bauwesen und Raumordnung, November 2004

ESPON 3.1: Integrated tools for European spatial development , contribution on Territorial impact assessment, Schindegger F., Tatzberger G., Austrian Institute for regional studies and spatial planning, November 2004:

Golobič M., Bačnar D., 2003, RegAlp: Regional Development and Cultural Landscape Change: The Example of the Alps, Work Package 3. T3.6: National report: Slovenia, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana

Gulič A., Plevnik, A. (2000a): Promet in prostorski razvoj Slovenije - zasnova. Zaključno poročilo projekta. Naročnik MOP. Izvajalec Urbanistični inštitut RS, Ljubljana.

Impact assessment (EU internetna stran o presoajah vplivov),  
[http://europa.eu.int/comm/secretariat\\_general/impact/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/impact/index_en.htm)

Impact assessment guidelines, European comission SEC(2005) 791

Jakoš A., 2004, Demografske in socialno-ekonomske značilnosti potencialnih območij Natura 2000, Urbanistični inštitut RS

Ljubljanska deklaracija o prostorski razsežnosti vzdržnega razvoja, 13. zasedanje Evropske konference ministrov, pristojnih za urejanje prostora, CEMAT, Ljubljana, 2003,

Managing the territorial dimension of EU policies after enlargement; Expert document, EU working group on Spatial and Urban Development – SUD, 2003

Nacionalni energetski program (predlog)

Nacionalni program izgradnje avtocest <http://www.dars.si/index.php?id=12>

Nacionalni program varstva okolja (U.L.RS 83/99)

Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Nature 2000 in določitev razvojnih ukrepov (sprejela Vlada, april 2004), <http://www.sigov.si/mop/>

Navodilo za določitev zemljišč, ki so temelj proizvodnje hrane v SR Sloveniji (Ur. list SRS št. 29/86)

Odlok o višini sredstev za ukrepe kmetijske strukturne politike Programa razvoja podeželja 2000-2006 (SAPARD), Uradni list RS, št. 77/2002

Poročilo o stanju kmetijstva, gozdarstva in živilstva v letu 2001. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana 2003.

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (Ur. list RS št. 5/98)

Pravilnik o regionalni karti za izvajanje politike regionalnih državnih pomoči v Republiki Sloveniji (Ur.l. RS, št. 58/01)

REGALP: Analysing the interrelation between regional development and cultural landscape change in the Alps, Work package 2 Report, Contract No QLK5-CT-2001-02329, Vienna, 2003, [http://www.regalp.at/en/wp2\\_html](http://www.regalp.at/en/wp2_html)

REGALP: ANNEX 5.7 to Work package 2 report: Task 2.5 Analysis of pilot regions and Task 2.6 Location of economic decision making, Regional Report Upper Sava Valley, Slovenia, Urban Planning institute, Ljubljana, 2003, [http://www.regalp.at/en/wp2\\_html](http://www.regalp.at/en/wp2_html)

REGALP: Work package 3 report, Annex2: National report Switzerland, Berne, 2003, [http://www.regalp.at/en/wp3\\_html](http://www.regalp.at/en/wp3_html)

REGALP: Work package 4, Scenarios 2020, Task 4.2: Macrotrends influencing regional development and landscape change - MACROTRENDS READER, Udine, 2003, [http://www.regalp.at/en/wp4\\_html](http://www.regalp.at/en/wp4_html)

REGALP: Developing integrated cultural landscape scenarios in the Alps for the year 2020, Work Package 4 Report Contract No QLK5-CT-2001-02329, Udine, 2004, [http://www.regalp.at/en/wp4\\_html](http://www.regalp.at/en/wp4_html)

REGALP: ANNEX 8 to Work Package 4 Report, Pilot Region Scenarios: Upper Sava Valley, Slovenia, Ljubljana, 2004, [http://www.regalp.at/en/wp4\\_html](http://www.regalp.at/en/wp4_html)

Register kulturne dediščine (Ministrstvo za kulturo), stanje julij 2004

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004-2007 (renpk0407), <http://www.kultura.gov.si>

Politika urejanja prostora Republike Slovenije, 2001, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad RS za prostorsko planiranje,

Poročilo o stanju okolja za leto 2001/2002, ARSO

Pogajalska izhodišča RS za področje 22 – okolje

Predvidljivo v skupno prihodnost, Resolucija o prometni politiki Republike Slovenije, Ministrstvo za promet, Ljubljana, junij 2004

Program razvoja gozdov v Sloveniji, Uradni list RS, 14/96

Program reforme slovenske kmetijske politike, (Program of agricultural policy reform). Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 1998,

Program za energetska izrabo lesne biomase v Sloveniji z operativnim programom za obdobje 2001-2004, (osnutek),

project GEF

<http://www.aure.si/index.php?MenuID=114&MenuType=E&lang=SLO&navigacija=on>,

Projekt posodobitve evidentiranja nepremičnin

<http://www.gu.gov.si/gu/projekti/nepremic/Nepremic1.asp>; **7-6-3.doc**

Sklep o cenah in premijah za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije (*Uradni list RS, št. 8/2004*)

[http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/energetika/energetski/cene\\_kvalificirani\\_proizvajalci.pdf](http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/energetika/energetski/cene_kvalificirani_proizvajalci.pdf) (5.7.2004),

Slovenija v Evropski Uniji, Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, julij 2001

Slovenski kmetijsko okoljski program, MKGP 2001, 72 str. <http://www.gov.si/mkgrp/slo/skop/>

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Ministrstvo za okolje in prostor, 2002

Strategija prostorskega razvoja Slovenije, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, (2004)

Strategija razvoja slovenskega kmetijstva, (Strategy of Slovenian agriculture), Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije, št. 9 z dne 3. maja 1993 (XIX), str. 35-74.

Strategija regionalnega razvoja Slovenije, Vlada RS, 2001

Territorial trends of the management of the natural heritage, ESPON 1.3.2; Third interim report, April 2004, [http://www.espon.lu/online/documentation/projects/thematic/1623/3.ir-1.3.2\\_part\\_1.pdf](http://www.espon.lu/online/documentation/projects/thematic/1623/3.ir-1.3.2_part_1.pdf)

Uredba o kriterijih za določitev območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost - Uradni list RS, št. 18-717/2003

Uredba o načinu izvajanja gospodarskih javnih služb s področja distribucije električne energije (Ur. list RS, št. 54/00, 31/01).

<http://www.aure.si/index.php?MenuID=47&MenuType=C&lang=SLO&navigacija=on>

[Uredba o ekološko pomembnih območjih](#) (Ur.l. RS, št. [48/2004](#))

[Uredba o habitatnih tipih](#) (Ur.l. RS, št. [112/2003](#))

Uredba o posebnih varstvenih območjih - območjih Natura 2000 (Ur.l. RS 45/04), <http://www.sigov.si/mop/>

Uredba o ukrepih kmetijske strukturne politike programa razvoja podeželja 2000-2006 (SAPARD), Uradni list RS, št. 107/2001 in 74/2002

Uredba o tarifnem sistemu za prodajo električne energije, [http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/energetika/energetski/uredba\\_tarifni\\_sistem0904.pdf](http://www.gov.si/mop/zakonodaja/zakoni/energetika/energetski/uredba_tarifni_sistem0904.pdf) (5.7.2004)

Uredba Sveta (ES) št. 1782/2003, dopolnjena z uredbo Sveta (ES) št. 583/2004)

Virtanen P.V., van 't Verlaat J. (eds.) *Urban land policy: Goals and Instruments*. (1999). 2<sup>nd</sup> ed. International Federation for Housing and Planning”

Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine - Guiding principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent, Conference Europeenne des Ministres Responsables de l'Aménagement du Territoire, Hannover 2000, sprejeta kot Priporočilo 2002/1 o vodilnih načelih prostorskega razvoja evropske celine na Svetu ministrov držav članic Sveta Evrope, Strasbourg 2002

White paper on governance, COM 2001, 428 final

Zakon o dedovanju kmetijskih zemljišč (ULRS 70/95)

Zakon o gozdovih (Ur. list RS št. 30/93)

Zakon o javnih cestah (Ur. list RS št. 29/97)

Zakon o kmetijstvu, Ur. list RS št. 54/2000

Zakon o kmetijskih zemljiščih – uradno prečiščeno besedilo (ULRS 55/03)

[Zakon o ohranjanju narave - uradno prečiščeno besedilo /ZON-UPB1/](#), (Ur.l. RS, št. [22/2003](#))

Zakon o pospeševanju turizma, Uradni list RS, 57/98

Zakon o rudarstvu (Ur. list RS št. 56/99)

Zakon o skladu za financiranje razgradnje nuklearne elektrarne krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz nuklearne elektrarne Krško (ZSFR-UPB1)/uradno prečiščeno besedilo, Ur.l. RS, št. 75/1994, <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200347&stevilka=2279>

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. list RS št. 60/99)

Zakon o spremembah zakona o Skladu za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganju radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško /ZSFR-A/ (Ur.l. RS, št. [24/2003](http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200324&stevilka=901)), <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200324&stevilka=901>

Zakon o Triglavskem narodnem parku, (Ur.l. SRS, št. 17 in 18/1981, 42/1986, RS, št. 8/1990, 35/2001)

Zakon o urejanju prostora Ur. list RS št. 110/02

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), Uradni list RS, št. 96-4807/2002, <http://www.kultura.gov.si>

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7-287/1999, Uradni list RS, št. 126-5393/2003), <http://www.kultura.gov.si>,

Zakon o varstvu okolja, Ur. list RS št. 41/04

Zakon o vodah (U.L.RS št.67/02)

White paper on European governance (Bela knjiga o upravljanju), COM(2001) 428